

Univerzita Karlova v Praze

Právnická fakulta

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Téma: Podmínky prohlášení konkursu

Diplomant:

Miroslava Samcová

Malšice 261

391 75 Malšice

5. ročník

Vedoucí diplomové práce:

Prof. JUDr. František Zoufík, CSc.

Praha, srpen 2007

**„Prohlašuji, že jsem tuto práci zpracovala samostatně a že jsem vyznačila prameny,
z nichž jsem při své práci čerpala, a to způsobem ve vědecké práci obvyklým.“**

Anna M.

OBSAH

- 1. ÚVOD**
- 2. CÍLE, SPECIFIKA A ZÁKLADNÍ RYSY KONKURNÍHO ŘÍZENÍ**
- 3. PODMÍNKY PROHLÁŠENÍ KONKURSU**
  - 3.1 DĚLENÍ PODMÍNEK**
- 4. PROCESNÍ PODMÍNKY**
  - 4.1 NÁLEŽITĚ ZAHÁJENÉ ŘÍZENÍ**
  - 4.2 PROCESNÍ PODMÍNKY NA STRANĚ SOUDU**
  - 4.3 PROCESNÍ PODMÍNKY NA STRANĚ ÚČASTNÍKŮ**
  - 4.4 NE BIS IN IDEM**
- 5. HMOTNĚPRÁVNÍ PODMÍNKY**
  - 5.1 ÚPADEK**
  - 5.2 MAJETEK POSTAČUJÍCÍ K ÚHRADĚ NÁKLADŮ KONKURSU**
- 6. PŘEKÁŽKY PROHLÁŠENÍ KONKURSU**
- 7. ČINNOST SOUDU A JEHO POSTUPY**
- 8. ZPŮSOBY ROZHODNUTÍ KONKURNÍHO SOUDU O NÁVRHU NA PROHLÁŠENÍ KONKURSU**
- 9. SHRNUÍ**
- 10. NOVÁ PRÁVNÍ ÚPRAVA**
  - 10.1 OBECNĚ**
  - 10.2 PŘEDPOKLADY ROZHODNUTÍ O ÚPADKU**
- 11. ZÁVĚREM**
- 12. BIBLIOGRAFIE**

1. ÚVOD

Dne 1. ledna 2008 nabude účinnosti insolvenční zákon, nová a po několik let připravovaná, právní úprava úpadku v České republice, která do našeho právního řádu zavádí zcela nové moderní právní instituty. Některé navazující právní předpisy k tomuto novému zákonu, které jej mají do právního řádu integrovat, a bez nichž se nový zákon neobejde, jsou však stále v legislativním procesu. Jsou rovněž opožděny legislativně-technické práce při tvorbě tzv. insolvenčního rejstříku, bez něhož nelze provést testovací chod tohoto nového systému, a kterého je ke správnému fungování taktéž zapotřebí. Nelze rovněž vyloučit, že v návaznosti na tyto dosud nepřijaté právní předpisy, popř. po spuštění testovacího chodu nového systému, a současně s ohledem na ohlasy odborné veřejnosti v legisvakanční době nového zákona, dozná tato úprava ještě případných změn. Nové předpisy se s vysokou pravděpodobností změní i po nabytí jejich účinnosti, kdy bude možné napravit nedostatky již s ohledem na fungování nového systému. Vzhledem k těmto okolnostem preferuji ve své diplomové práci týkající se podmínek prohlášení konkursu především k úpravě de lege lata platné, tj. stávajícímu zákonu o konkursu a vyrovnání č. 328/1991 Sb. v platném znění (dále jen „ZKV“), souvisejícím předpisům a judikatuře.

K nové právní úpravě v obecné rovině a s ohledem na úpravu předpokladů rozhodnutí o úpadku, které je stejně významným rozhodnutím, jako prohlášení konkursu dle stávajícího zákona, preferuji v závěrečné části své diplomové práce.

Současná právní úprava úpadku v České republice zákonem o konkursu a vyrovnání z roku 1991 v době svého vzniku navazovala na svého času velmi moderní právní úpravu zákonem č. 64/1931 Sb. (tzv. konkurzní, vyrovnací a odpůrcí řád), který u nás platil až do roku 1950. Ten byl však zaměřen především na úpadky drobných podnikatelů a živnostníků a pro účinné a rychlé projednávání konkursů s velkým počtem věřitelů, které žádá dnešní doba, byl jako vzor nové úpravě na počátku 90. let ne zcela odpovídající.

Na obranu prvního znění ZKV z r. 1991, který je ve své současné a několikrát novelizované podobě již hojně kritizován, však nutno dodat, že při jeho tvorbě se v České republice navazovalo na 40-leté právní vakuum, kdy neexistovaly ani základní instituty úpadkového práva a inspirace v podobě tehdejších zákonů našich nejbližších západních sousedů Rakouska

a Německa byla toho času taktéž nedostačující. Americká právní úprava, předpokládající určitý stupeň ekonomické stability, se stala vhodným vzorem až v době současné, kdy je na rozdíl od počátku 90. let makroekonomická situace v České republice relativně stabilizována a v řadě ohledů se blíží poměrům v západních zemích Evropské unie.

Otázky týkající se konkurzu a vyrovnání se ukázaly být v průběhu 90. a následujících let velmi důležitými právě s ohledem na získávání ekonomické stability země a restrukturalizaci české ekonomiky, která byla reakcí na změnu politicko-hospodářského zřízení našeho státu. Zahraniční investoři a jejich zástupci v ČR (a nejenom oni) se stali v průběhu 90. a následujících let nejrazantnějšími zastánci nové právní úpravy úpadku v ČR, která by poskytla zrychlení, transparentnost a minimální účast soudů v konkursním řízení. Přestože se vítanými legislativními kroky stalo přijetí zákonů o veřejných dražbách, o soukromých soudních exekutorech či zavedení exekuce prodejem celého podniku dle občanského soudního řádu (dále jen „OSŘ“), nová právní úprava úpadku na území ČR byla již řadu let hodnocena jako nevyhnutelná¹.

De lege lata platný a účinný ZKV byl v době svého vzniku označován jako zákon na ochranu věřitelů, kteří jsou ohroženi úpadkem dlužníka. Dnes již lze říci, že tato úprava odpovídala spíše tzv. klasickému pojetí úpravy úpadku a svému označení za dobu své existence, s ohledem na procentuální výtežnost pohledávek věřitelů v konkursu, ne zcela dostála². I proto bylo v nové úpravě přistoupeno k tzv. modernímu pojetí úpadkového práva.

Pro konkurs v klasickém pojetí je typickým představitelem dlužníka-úpadce živnostník/střední podnikatel, který má málo zaměstnanců. V popředí stojí zájmy věřitelů, resp. co nejvyšší poměrné uspokojení jejich pohledávek. I v takové úpravě však dochází k modifikacím, kdy je zájem na záchraně dlužníka v průběhu konkursu. Důvodem tu ale není zájem na ekonomické sanaci dlužníka podniku, nýbrž zkušenost, že dojde-li k ukončení provozu jeho podniku, vzrostou přednostně uspokojované pohledávky natolik, že na rozdělení mezi ostatní věřitele již nezbude žádný majetek.

¹ viz např. ohlasy v *Evropsko-českém fóru EFC* v r. 2001

² hodnocení Světové banky, dle něhož je ČR na posledním místě s 18,5 % výtežku věřitele na 100 % hodnotu pohledávky. *Konkursní noviny* = 4 4 2007, ročník X č. 7/2007, str. 11

Při moderním pojetí konkursu je již zájem na tom, aby v provozování podniku dlužníka bylo pokračováno i v průběhu konkursu, zřejmý. V některých zemích dokonce existují nadace, do nichž přispívají podnikatelé částkami, z nichž je po dobu konkursu podnik podporován³.

Rozdíl obou pojetí se rovněž odráží ve způsobu zpeněžení úpádčova majetku. Pro klasické pojetí je typický panující názor, že pro věřitele je lepší, je-li prodáván každý majetek samostatně a nikoli jako soubor. V moderním pojetí konkursu je naopak umožněn např. prodej podniku jako celku. Dalšími diferencujícími znaky jsou snaha po minimalizaci incidenčních sporů a udržení chodu podniku s cílem dosáhnout co nejvyššího výtěžku v moderním pojetí konkursu.

V celkovém souhrnu lze říci, že novelizacemi ZKV byly do naše právního řádu zavedeny prvky moderní úpravy konkursu, a to v souladu s nabytými zkušenostmi v průběhu 90. let. Domnívám se však, že zjednodušující diference obou pojetí s ohledem na to, kterému subjektu je poskytována větší ochrana, resp. možnosti zda v klasickém pojetí věřiteli či v moderním pojetí konkursu dlužníku, není správná, neboť v obou úpravách by mělo jít o stejný motiv, totiž o jasná a srozumitelná pravidla úvěrovému trhu v situacích, kdy se dlužník ocitne v úpadku. Moderní pojetí vychází z nabytých zkušeností, a proto si může dovolit nabídnout dlužníkovi „vstřícnější zacházení“, neboť na příkladu obdobných právních úprav v řadě dalších zemí již bylo ověřeno, že taková metoda vede k většímu uspokojení pohledávek všech věřitelů, současně jako „vedlejší produkt“ umožňuje větší možnosti sanace dlužníka a tím minimalizuje eventuelní dopady na celkovou ekonomiku a trh. Diskusím na téma, komu je v konkursu poskytována větší ochrana, se však určitě v médiích ani v odborných kruzích nevyhneme, neboť vztahy vznikající v konkursním řízení se vždy dotýkají velkého množství subjektů, kdy na jedné straně stojí zpravidla i bankovní či jiná finanční instituce, která má zájem na maximu z vytěžených prostředků a jakékoliv nadměrné zvýhodnění dlužníka v zákonné úpravě by jistě nedopustila. Na druhé straně zde v současné době však stojí již výše zmíněný zájem na ekonomické sanaci dlužníka, a to s ohledem na nabyté zkušenosti s výtěžností z konkursní podstaty a na minimalizaci celkového negativního společensko-ekonomického dopadu (propouštění zaměstnanců, nezaměstnanost, destabilizace trhu). Tyto aspekty se v současné době odráží především u dlužníka-podnikatele, nicméně stejné možnosti má mít pro futuro v úpravě úpadku i dlužník-nepodnikatel.

---

³ Zoulik František: *K některým problémům zákona o konkursu a vyrovnání. Právo a podnikání, ročník III, vydání č. 2 / 1993, str. 2*

2. CÍLE, SPECIFIKA A ZÁKLADNÍ RYSY KONKURSNÍHO ŘÍZENÍ

Název konkurs má latinský základ v latinském concursus creditorum (shromáždění, shluk věřitelů) a je z něj patrné, že při něm jde o souběh věřitelů, který se v dnešní praxi koná ve formě přihlášení pohledávek, aby bylo docíleno jejich uspokojení z konkursní podstaty.⁴ V současném kontextu slovo konkurs vystihuje dále nejen to, že jde o řízení ale současně i podstatu tohoto řízení (konkurs ve smyslu „soutěž“). Synonymicky k tomuto pojmu býval používán i termín italského původu bankrot, který se dnes však užívá spíše jako synonymum úpadku. Řidčeji je konkurs také označován pojmem krída, který má opět původ v latinském výrazu creditor - věřitel.

Cílem konkursního řízení dle ZKV je dosáhnout poměrného uspokojení věřitelů z majetku tvořícího konkursní podstatu za podmínek stanovených tímto zákonem. Tyto podmínky, které bývají souhrnně označovány i jako předpoklady prohlášení konkursu⁵, jsou předmětem tzv. dohlédací činnosti konkursního soudu v 1. zjišťovací fázi konkursního řízení, tzn. do vynesení rozhodnutí soudu o návrhu na prohlášení konkursu.

Zvláštní povaha konkursu tkví ve zjištění a uspokojení majetkových nároků více věřitelů proti jedinému dlužníkovi ve specificky upraveném soudním řízení. Konkursní řízení je zvláštním druhem civilního procesu a úpravou lex specialis vůči OSŘ (§ 66a ZKV) a též k úpravě exekučního řízení. Z tohoto hlediska se jedná o postup orgánů zřízených státem, na ostatní moci relativně nezávislých, směřující k tomu, aby dopomohly objektivnímu právu k naplnění cílů, jimiž jsou uspokojení zájmů jak jednotlivců, tak celku, v konkursním řízení. Tato úprava má tvořit represivní ochranu navazujících ekonomických vztahů mezi dotčenými subjekty, která nepůsobí preventivně do budoucna, nýbrž odstraňuje, co zde bylo a činí tomu přítrž. Tato „ochrana“ se však v průběhu minulých let bohužel stala i terčem časté kritiky neboť konkurs se v našich právních podmínkách stával spíše automatickým nástrojem likvidace dané PO/FO-podnikatele a v rukou některých zločinných subjektů bohužel i předmětem trestné činnosti.

Způsobem řešení předmětu řízení se konkursní řízení blíží také spornému řízení dle OSŘ (nejistota se mění v jistotu). V jeho rámci nebo v souvislosti s ním dochází však k řešení

⁴ *Eldáš Karel, Právník, ročník 134, č. 2 / 1995, str. 116 – 157*

⁵ *Zoulik František: Zákon o konkursu a vyrovnání - komentář, 3. vydání, 1998, C.H. Beck. Praha nebo též § 44, odst. 1, písm. a ZKV*

sporů, které vyúsťují v majetkové uspořádání mezi mnoha subjekty, což bývá opět typické spíše pro některá nesporná řízení.

Svémi rysy a účelem se konkursní řízení taktéž blíží exekučnímu řízení. Tomu napomohl fakt, že v římskoprávní době nebyl činěn rozdíl mezi těmito druhy civilního procesu (konkurs se vyvinul z tzv. univerzální majetkové exekuce *venditio bonorum*), a též úpravy OSŘ z let 1953 a 1960, v nichž byly konkursy nahrazeny nadále v praxi nepoužívanou úpravou exekuční likvidace majetku.

Rozdílných znaků, které z konkursního řízení tvoří specifický právní institut, je však více než dost. Za první exekuce je samostatná část civilního procesu, jejímž úkolem je vynucování plnění, nemůže však existovat bez předchozího nalézacího řízení. Konkursní řízení naopak nenavazuje na žádné předchozí řízení, a proto ho nelze považovat za stadium občanského soudního řízení, ale za samostatný druh řízení, v němž jsou spojeny prvky řízení nalézacího i vykonávacího. Dalšími diferencujícími pojmy konkursního a exekučního řízení jsou univerzálnost a individuálnost. Konkursní řízení je s ohledem na množství věřitelů charakterizováno univerzálností, řízení exekuční naopak individuálností, tzn., že je vedeno ve vztahu k jednomu věřiteli. Z tohoto hlediska bychom mohli s notnou dávkou zjednodušení označit exekuční řízení jako individuální exekuci a konkursní řízení jako univerzální exekuci, protože i v rámci konkursního řízení dochází k exekuci tím, že se prodávají součásti dlužníkovy majetku a z výtěžku se uspokojují věřitelé. V tomto směru jsou si obě řízení blízká, neboť i v exekučním řízení se může výkon rozhodnutí provádět prodejem věcí a z výtěžku jsou uspokojovány věřitelovy pohledávky. Tento společný rys však neopodstatňuje tvrzení, že konkursní řízení je specifickou formou řízení exekučního. Konkursní řízení se liší svým účelem a uplatňováním procesních zásad. Dá se říci, že právě řeší nedostatky exekučního řízení, neboť zde nefunguje zásada předstížení jako u exekučního řízení a dochází zde k uspokojování vícero věřitelů současně. Pro případné spory ohledně zařazení do jednotlivých věřitelských tříd slouží přezkumné řízení, které předchází rozvrhovému usnesení. U exekučního řízení je pořadí věřitelských nároků určeno předem na základě zásady předstížení.

Pro svůj hospodářský účel býval konkurs též označován soudní nucenou likvidací⁶, která se tak podobá dobrovolné likvidaci podle Obchodního zákoníku (dále jen „OBZ“). Protože však

---

⁶ E. Ott. *Řízení úpadkové*, Všehrad Praha, 1905, str. 3

v současné době nemusí nutně konkurs vést k likvidaci podniku (existence ochranné lhůty, návrh na nucené vyrovnání), nelze dnes s tímto názorem beze zbytku souhlasit.

V rámci srovnání uvnitř úpravy ZKV má konkurs oproti vyrovnání spíše oficiální povahu, ačkoli může být zahájen pouze na návrh. Ve srovnání s institutem vyrovnání, které spočívá v kompromisním návrhu úpadce a jeho přijetí věřiteli, totiž poskytuje málo prostoru pro dispozivitu účastníků.

Základními charakteristickými rysy konkursního řízení tedy jsou:

- kompaktnost úpravy (spojení hmotněprávní i procesní úpravy);
- existence úpadku dlužníka;
- pluralita věřitelů (více než jeden), vůči nimž není dlužník schopen plnit své závazky nebo při pluralitě věřitelů předlužení dlužníka;
- dlužníkův majetek tvořící konkursní podstatu musí postačovat alespoň na úhradu nákladů konkursního řízení;
- jde o současné „univerzální“ řešení všech obligačních vztahů jednotlivých věřitelů a dlužníka, byť často rozporných;
- spojení prvků řízení nalézacího i vykonávacího.
- významným hmotněprávním důsledkem po zrušení konkursu po splnění rozvrhového usnesení / zrušení konkursu z důvodu, že majetek úpadce nepostačuje k úhradě nákladů konkursu, popř. po zamítnutí návrhu na prohlášení konkursu pro nedostatek majetku je zrušení obchodní společnost či družstva (§ 68, odst. 3, písm. f) a g) a § 254, odst. 2, písm. b) OBZ, což spolu s další právní skutečností (likvidace) působí jejich zánik a výmaz z Obchodního rejstříku.

Konkursní (i vyrovnací) řízení je tedy součástí civilního procesu a jeho úprava součástí civilněprocesního práva. V jejich rámci tvoří samostatný procesní druh, který vykazuje řadu výše uvedených specifik. Nutnost zvláštní úpravy vůči OSŘ, a to co v nejširší míře, si tento institut žádá mimo jiné i proto, že konkurs zasahuje bezprostředně do obsahu hmotněprávních vztahů, a to často v rozporu s principy, na nichž jsou tyto vztahy vybudovány.

K nejvýznamnějším specifikům a odlišnostem od obecné úpravy v OSŘ patří např.:

- doručování, předvolávání vyhláškou;
- vyloučení litispendence v podobě, jak je uvedena v OSŘ;

- usnesení jako jediná forma rozhodnutí;
- vyloučení restituce lhůt;
- zákaz přerušení řízení;
- nařízení předběžného opatření i bez návrhu;
- dispoziční oprávnění účastníků se vztahují pouze na podání návrhu, jeho zpětvzetí a na souhlas s některými úkony (např. nucené vyrovnání). Legitimaci k těmto úkonům mají buď všichni účastníci, nebo jen úpadce či věřitelé, tzn. vlastní koncepce účastenství;
- zásada arbitrárního pořádku platí omezeně, způsob řízení a postupy soudu vyplývají ze zákona;
- cílem konkursního a vyrovnacího řízení není vydání jediného meritorního rozhodnutí, rozhodnutí v nich mají dílčí povahu a navazují na sebe;
- omezení požadavků na nařizování jednání. Veřejné jednání má v konkursním řízení menší význam a řada procesních úkonů se uskutečňuje mimo ně. Obligatorně se nařizuje v zákonem stanovených případech, jinak pouze fakultativně;
- náklady řízení, které vznikly účastníkům, jsou z rozvrhu vyloučeny;
- z opravných prostředků jsou použitelná odvolání, v omezené míře dovolání (§ 237, 239 OSŘ);
- v konkursním a vyrovnacím řízení dochází k přímému uspokojení uplatněných nároků, takže tato řízení mají povahu nalézací i vykonávací. Exekuční tituly v nich vznikají jen výjimečně;

Dle § 66 ZKV se obecné úpravy v OSŘ užije jen přiměřeně, s ohledem na specifika konkursního řízení.

3. PODMÍNKY PROHLÁŠENÍ KONKURSU

Podmínky prohlášení konkursu bývají souhrnně někdy označovány též jako předpoklady prohlášení konkursu⁷, které vedle procesních a hmotněprávních podmínek zahrnují i zákonné překážky prohlášení konkursu neboli negativní podmínky prohlášení konkursu. Na základě zadání diplomové práce se však přidržím ustálené terminologie a předpoklady budu nadále

⁷ Zoulík František: *Zákon o konkursu a vyrovnání – komentář*, 3. vydání, C.H.Beck, Praha nebo též, § 44, odst. 1, písm. a ZKV

souhrnně označovat podmínkami prohlášení konkursu. Je to tak vhodné i vzhledem k tomu, že jde především o zajištění přípravné fáze konkursního řízení soudem, v níž má být zjištěno, zda jsou dány podmínky prohlášení konkursu jako podmínky pokračování v soudním, zde konkursním, řízení. Cílem konkursního řízení v této přípravné zjišťovací fázi je dostatečné a včasné zajištění podkladů soudem pro rozhodnutí o prohlášení či neprohlášení konkursu a přesné vymezení situace, kterou je vhodné a účelné řešit cestou konkursu či vyrovnání.

Soud prohlásí svým usnesením konkurs v případě, že jsou splněny všechny podmínky pro jeho prohlášení uvedené v § 12a ZKV⁸. Vedle těchto jde však i o procesní podmínky na straně soudu a účastníků, pro jejichž zkoumání platí i v konkursním řízení obecná úprava v § 103 a násl. OSŘ. Nejdůležitějšími podmínkami pro prohlášení konkursu dle ZKV jsou však právě ty hmotněprávní, jimiž jsou existence úpadku dlužníka a výše jeho majetku postačující alespoň k úhradě nákladů konkursu.

Smyslem zjištění podmínek prohlášení konkursu, v užším smyslu v konkursním řízení tedy těch hmotněprávních, je nepochybně zjednodušení první fáze konkursního řízení, resp. zkrácení jejího trvání a zabránění tomu, aby byla chápána jako „spor o bankrot“ s procesními konsekvencemi, které by z toho vyplývaly. Toto zkrácené zjišťování je ostatně možné také proto, že prohlášený konkurs lze v pozdějších fázích konkursního řízení za podmínek uvedených v § 44 a násl. ZKV zrušit.

3.1 DĚLENÍ PODMÍNEK

Jak již bylo výše řečeno, zahrnují podmínky prohlášení konkursu vedle procesních a hmotněprávních podmínek i překážky prohlášení konkursu, upravené zejména v § 1a, § 12a, odst. 3 a § 67c ZKV, které bývají označovány také jako negativní podmínky prohlášení konkursu.

V kapitole procesní podmínky se budu věnovat náležitě zahájenému konkursnímu řízení, tzn. obecným náležitostem návrhu na prohlášení konkursu, krátce k předmětu řízení, aktivní legitimaci k podání návrhu, konkrétněji pak věřitelskému a dlužnickému návrhu na prohlášení konkursu. V této souvislosti pak i správnému obsazení soudu a nepodjatosti soudce, které

⁸ *Winterová Alena a kolektiv* *Civilní právo procesní, 4. vydání, Linde Praha, 2006, str 642*

nejsou vždy pojímány jako procesní podmínky, soud bez nich však nemůže věc náležitě rozhodnout, a proto je nutné se o nich zmínit.

K procesním podmínkám na straně soudu patří pravomoc a příslušnost konkursního soudu. V rámci této subkapitoly se zmíním i k povinnosti soudu zkoumat podmínky řízení jako takové.

V rámci procesních podmínek na straně účastníků poreferuji k definici účastenství dle ZKV a dalším podmínkám jako je způsobilost být účastníkem konkursního řízení, jejich procesní způsobilost, eventuelní nutné zastoupení, plná moc zmocněnce a jeho způsobilost být zmocněncem. V této subkapitole zmíním i otázku pasivní legitimace v konkursním řízení.

Mezi procesní podmínky *sui generis* se v této přípravné a zjišťovací fázi konkursního řízení řadí rovněž splnění zvláštních procesních zásad, tzn. neexistence překážek věci zahájené (*litispence*) ve své zvláštní modifikaci úpravou v ZKV a věci rozsouzené (*rei iudicate*), které jsou vyjádřením významné procesní zásady *ne bis in idem*.

V rámci hmotně právních podmínek poreferuji k oběma formám úpadku, tj. insolvenci a předlužení, jakož i dalším souvisejícím pojmům a samozřejmě k výkladu pojmu „dostatek majetku k úhradě nákladů konkursu.“

Ve zvláštní kapitole se zmíním i k činnosti soudu v konkursním řízení zahrnující vysvětlení specifických pojmů, diferencujících od obecné úpravy v OSŘ a dále k jeho postupům v konkursním řízení.

V samostatné kapitole poreferuji i o postupu soudu do vynesení rozhodnutí o prohlášení či neprohlášení konkursu a o všech jeho možných rozhodnutích o návrhu na prohlášení konkursu.

4. PROCESNÍ PODMÍNKY

Každé řízení, tedy i konkursní, může probíhat, pouze pokud jsou splněny určité procesní podmínky. OSŘ užívá terminologii podmínky řízení (§ 103 a násl. OSŘ), právní teorie spíše označení procesní podmínky. Termín podmínky řízení dle názoru některých autorů může vyvolávat zdání, že jimi je podmíněno zahájení řízení. Tak tomu není, neboť tyto podmínky jsou zkoumány až po zahájení řízení v jeho průběhu a jsou předpokladem dalšího postupu

soudu nikoli podmínkou zahájení řízení. Soud bez nich však nemůže ve věci samé rozhodnout, tzn., že jsou předpokladem přípustnosti vydání meritorního rozhodnutí. Podmínky řízení jsou soudem zkoumány z úřední povinnosti a to kdykoliv za řízení, vyjma místní příslušnosti. Tak tomu je i v konkursním řízení, byť s menšími odchylkami. Procesní podmínky v konkursním řízení jsou různé povahy a celkově vytvářejí rámec, v němž je tak jako v jiných civilněprocesních řízeních realizováno právo na soudní ochranu, zakotvené v čl. 36 a násl. Listiny základních práv a svobod (dále jen „LZPS“) a čl. 6 Evropské úmluvy o lidských právech.

V následujících subkapitolách se budu věnovat jednotlivým procesním podmínkám konkursního řízení, tj. náležitě zahájenému řízení, procesním podmínkám na straně soudu a na straně účastníků a procesní zásadou *ne bis in idem*, jejíž splnění je dle ZKV podmínkou prohlášení konkursu *sui generis*, tak jako je procesní podmínkou pro většinu soudních řízení v české právním řádu.

4.1 NÁLEŽITĚ ZAHÁJENÉ ŘÍZENÍ

NÁLEŽITOSTI NÁVRHU NA PROHLÁŠENÍ KONKURSU

Dle ZKV lze konkursní řízení zahájit pouze podáním návrhu na prohlášení konkursu (§ 4, odst. 1 ZKV). Touto speciální úpravou se liší ZKV od obecné úpravy v OSŘ, která umožňuje i řízení zahájená bez návrhu (§ 81 OSŘ). Tento návrh musí však splňovat jak náležitosti obecného podání dle § 42 a § 79 OSŘ, tak i náležitosti zvláštní, zakotvené v ZKV, náležitosti tzv. dlužnického nebo věřitelského návrhu. Je to procesní úkon, jímž se navrhovatel obrací na soud s žádostí o poskytnutí právní ochrany proti určitému odpůrci (dlužník u věřitelského návrhu), resp. určitému stavu, který nastal (u dlužnického návrhu).

V souladu s § 42, odst. 4 OSŘ upravujícím obecné náležitosti podání musí být z návrhu na prohlášení konkursu patrné, kdo je činí, kterému soudu je určeno (vyjádření určení místní a věcné příslušnosti), které věci se týká a co sleduje, dále podpis toho, kdo jej podává a uvedení data. U zastoupení advokátem lze podpis nahradit otiskem jeho podpisového razítka, jehož vzor byl uložen u soudu nebo podpisem advokáta, příp. jiného zmocněnce. Další tzv. zvláštní náležitosti podání jsou uvedeny v § 79 OSŘ. Jsou jimi řádné a přesné označení dlužníka, označení všech známých účastníků řízení jejich jménem, příjmením, bydlištěm, popř. firmou

či názvem a sídlem právnické osoby, včetně identifikačních čísel podnikatelů, a údajů týkajících se jejich zástupců.

V souladu s § 79 OSŘ je dále nutné návrh doložit všemi známými důkazy (povinnost důkazní), jimiž navrhovatel prokazuje oprávněnosti svého návrhu a údajů v něm uvedených a vylíčit rozhodné skutečnosti (povinnost tvrzení). Již v této souvislosti je nutno uvést, že v precizaci ZKV (§ 4, odst. 2 a 3) je náležitostí návrhu na prohlášení konkursu a tudíž procesní podmínkou náležitě zahájeného konkursního řízení, tedy důležitá a „pouhá“ povinnost navrhovatele uvést ve svém návrhu okolnosti, které úpadek dlužníka osvědčují⁹. Tzn., že soud si úsudek o tom, zda je existence úpadku jako podmínka prohlášení konkursu osvědčena, učiní sám na základě tvrzení a dalších případných doplnění navrhovatele či odpůrce. Uvedení skutečností stran výše majetku dlužníka postačujícího k úhradě nákladů konkursu se pro návrh na prohlášení konkursu dle ZKV v současné době již vůbec nevyžaduje, tzn. že navrhovatel nemá o této skutečnosti ani povinnost tvrzení.

Konkretizace, čeho se navrhovatel domáhá, jak žádá § 42 i § 79 OSŘ, je nutná i v konkursním řízení, byť vždy půjde o jeden cíl, tj. prohlášení konkursu na majetek dlužníka. Návrh je nutno podat u konkursního soudu v takovém počtu vyhotovení, aby jej bylo možno doručit dlužníkovi a všem známým věřitelům, kteří jsou uvedeni v návrhu na prohlášení konkursu nebo v seznamu věřitelů, který je součástí návrhu podaného samotným dlužníkem nebo ho dlužník doložil na výzvu soudu dle § 4a, odst. 1, písm. b) ZKV.

Návrh se podává písemně nebo ústně do protokolu, osobně nebo prostřednictvím zmocněného zástupce, jehož plná moc se přikládá. Lze jej podat i telegraficky či telefaxem, do 3 dnů je však nutné takto podané návrhy doplnit písemně. U podání telefaxem nebo v elektronické podobě je nutno jej doplnit i předložením jeho originálu, případně písemným podáním shodného znění, jinak k takovém podání soud nepřihlíží (§ 79, odst. 3 OSŘ).

Bez náležitě zahájeného řízení, které spočívá nejčastěji ve vadách podání, nelze ve věci meritorně rozhodnout, tudíž ani o návrhu na prohlášení konkursu, kterým se končí první zjišťovací fáze konkursního řízení. Takové podání pak vede k odmítnutí. Nejčastěji jde o neodstranění vad podání, které brání účinnému vyřízení žádosti (např. neoznačení dlužníka nebo navrhovatele, neuvedení petitu, čeho se navrhovatel domáhá atp.), ač byl navrhovatel k jejich odstranění soudem vyzván. Dále např. pro nesrozumitelnost, nejasnost nebo když nelze dlužníkovi návrh doručit.

---

⁹ Krčmář Zdeněk: *Přehled judikatury ve věcech konkursu a vyrovnání*, Aspi, Praha, 2005: R 52/1998 (stanovisko NS), VII, str. 10

PŘEDMĚT ŘÍZENÍ

Tak, jako musí ve sporném civilním řízení soud zkoumat, zda věc patří „na pořad jeho práva“, tak i konkursní soud musí zkoumat, zda věc patří do konkurzního řízení. Ovšem znaky, dle nichž toto konkursní soud zjišťuje, nejsou v konkurzním řízení totožné jako ve sporném řízení. Ve sporném řízení je totiž směrodatný výlučně předmět sporu v té podobě, v jaké jej zobrazuje obsah žaloby. Naproti tomu návrh na prohlášení konkursu nemusí vždy obsahovat údaje o "předmětu konkursu", tzn. o konkurzní podstatě. Insolventnost nebo předluženost není totiž vlastností konkurzní podstaty ale dlužníka. V praktické rovině tento rozdíl oproti spornému řízení spočívá v tom, že problém náležitosti dané věci do navrhovaného druhu řízení, který je ve sporném řízení leckdy problémem, v konkurzním řízení problémem není. V konkurzním řízení proto odmítnutí návrhu na prohlášení konkursu s tím, že záležitost nepatří do sféry projednávání konkursním soudem, nepřipadá v úvahu.

VĚŘITELSKÝ A DLUŽNICKÝ NÁVRH

Návrh na prohlášení konkursu jsou oprávněni podat dlužník nebo kterýkoliv z jeho věřitelů (§ 4, odst. 1 ZKV). Dlužník, je-li FO–podnikatelem nebo PO, a který je předlužen, má dokonce povinnost bez zbytečného odkladu podat tento návrh (§ 3, odst. 1 ZKV), ocitne-li se v úpadku. FO–nepodnikatel tuto povinnost nemá a v ZKV její nesplnění není nijak sankcionováno.

Jménem PO dlužníka jsou povinni tento návrh podat osoby, jimiž dle zákona (Obchodní zákoník, dále jen „OBZ“) jedná. Půjde tak o jednatele, společníky, komplementáře a představenstvo. Povinnost těchto osob je zdůrazněna v § 3, odst. 2 ZKV, z něhož vyplývá odpovědnost těchto orgánů za škodu způsobenou nepodáním návrhu na prohlášení konkursu. U dlužníků jednajících jejich statutárními orgány může dojít i k situacím, kdy působnost těchto statutárních orgánů přechází na odlišnou osobu. Děje se tak v likvidaci v rámci § 72 OBZ, kdy tato působnost přechází na likvidátora. Ten je při zjištění, že společnost je předlužena, rovněž povinen k návrhu na podání návrhu na prohlášení konkursu, a to též pod sankcí (viz § 72, odst. 2 OBZ). Tato povinnost likvidátora i osob jednajících za PO však není splněna, jestliže řízení o návrhu na prohlášení konkursu bylo vinou navrhovatele zastaveno nebo jestliže byl návrh zamítnut (§ 3, odst. 3 ZKV).

Povinnost podat návrh na prohlášení konkursu na majetek dlužníka bez zbytečného odkladu má též správce podniku dlužníka, který byl ustanoven dle § 338i OSŘ v případech soudního

výkonu rozhodnutí prodejem podniku nebo v exekuci dle § 71 a násl. zákona č. 120/2001 o soudních exekutorech, a to tehdy, kdy výkon rozhodnutí nebo exekuce byly pravomocně zastaveny proto, že cena věcí, práv a jiných majetkových hodnot patřících k podniku dlužníka nepřevyšuje výši splatných závazků patřících k podniku. To však neplatí, má-li dlužník ještě jeden podnik. Rovněž podání návrhu na prohlášení konkursu dlužníkem v době exekuce je podmíněno souhlasem správce dlužníkového podniku.

Věřitel je k návrhu na prohlášení konkursu jako procesnímu úkonu, jímž se navrhovatel obrací na soud s žádostí o právní ochranu, oprávněn, nikoliv však povinen, což vyplývá i z ústavních zásad České republiky¹⁰. Věřitele proto nemůže nikdo žádnými donucovacími prostředky přimět k tomu, aby se svých pohledávek snažil domoci cestou konkursu.

DLUŽNICKÝ NÁVRH

Dlužník nebo osoby oprávněné podat za dlužníka návrh na prohlášení konkursu mají, jak již bylo zdůrazněno výše, povinnost tvrzení o okolnostech nasvědčujících úpadku dlužníka. Náležitostí jejich návrhu je taktéž připojení seznamu majetku a závazků s uvedením svých dlužníků, věřitelů, jejich adres. Dlužník nebo další osoby oprávněné k návrhu musí předložený seznam podepsat a výslovně o něm prohlásit, že je úplný a správný. V případě, že podává dlužník návrh z důvodu své insolvence, uvede skutečnosti o mnohosti svých věřitelů a neschopnosti splácet své splatné závazky vůči svým věřitelům. V případě návrhu na prohlášení konkursu pro předlužení uvede další skutečnosti ke svému předlužení, které z uvedeného seznamu majetku a závazků nevyplývají.

Je-li úpadek osvědčen na návrh dlužníka nebo osob oprávněných za něj tento návrh podat, je soud povinen o prohlášení konkursu rozhodnout do 10 pracovních dnů od úplného a řádného doručení tohoto návrhu soudu se všemi náležitostmi a potřebnými přílohami (§ 4, odst. 3 ZKV). V případě, že dle § 43 OSŘ působí konkursní soud k odstranění eventuelních vad podání, tato 10-denní lhůta neběží. Vztahuje se naopak jen na prohlášení konkursu a nikoli rozhodnutí o odmítnutí, zastavení nebo příp. zamítnutí návrhu. Smyslem takového řešení je, aby tam, kde rozhodnutí o prohlášení konkursu nic nebrání, mohlo být rozhodnuto a úpadek dlužníka tak byl vyřešen vzhledem k tomu, že tento stav je nežádoucí pro celou řadu subjektů i pro společnost, co nejdříve. V praxi se však ukázala být tato lhůta soudu v dosti velkém nepoměru vzhledem k po několik let trvající insolvenční nebo předlužení dlužníků a v celkovém souhrnu k urychlení konkursů nepřispěla.

¹⁰ viz čl. 2, odst. 4 Ústavy ČR a čl. 2, odst. 3 LZPS „nikdo nesmí být nucen činit, co zákon neukládá“

Proti výroku usnesení o prohlášení konkursu k návrhu dlužníka se není možné odvolat (§ 12a, odst. 1 ZKV).

VĚŘITELSKÝ NÁVRH

I návrh věřitele má svá specifika. Podat jej může jeden věřitel nebo společně více věřitelů. Návrh musí rovněž obsahovat pro konkursní řízení důležitá tvrzení o okolnostech osvědčujících úpadek dlužníka. Věřitel musí dále doložit, že má proti dlužníkovi splatnou pohledávku, jíž se v návrhu dovolává. Nejčastěji se tak děje doložením listin – faktur, smluv, objednávek, dodacích listů, rozhodnutí o přiznání pohledávky soudem, popř. jiným orgánem apod.

Bez uvedení dalšího věřitele by bylo teoreticky možné konkurs prohlásit, kdyby dlužník svému konkrétnímu věřiteli současně oznámil, že zastavil své platby, což je zákonná domněnka existence úpadku (§ 1, odst. 2 ZKV), popř. se k návrhu věřitele připojil. Jestliže však věřitel, který podává návrh sám, v něm neuvede okolnosti týkající se existence dalšího dlužníkovy věřitele vůbec, musí soud takové podání posuzovat jako neúplné (§ 1, odst. 2 a 3, §4, odst. 2 ZKV)¹¹ a věřitele vyzve k doplnění takového podání.

Předpokladem k tomu, aby soud prohlásil konkurs k návrhu věřitele je osvědčení úpadku v jedné z jeho forem (insolvence/předlužení) vedle dalších zákonem stanovených předpokladů jako je neexistence zákonných překážek prohlášení konkursu apod. Jen pro hrozící úpadek konkurs v současné době prohlásit nelze, neboť vzhledem k absenci této úpravy ve stávajícím zákoně by to ze strany soudních orgánů znamenalo příliš velký zásah do právních vztahů potencionálního úpadce.

Z pozice věřitele bývá logicky snazší osvědčit úpadek ve formě insolvence, kdy dlužník nebývá schopen uhradit svou již splatnou pohledávku a věřiteli stačí uvést v návrhu dalšího věřitele tak, že jej přesně a řádně označí a dále uvede a doloží další skutečnosti nasvědčující tomu, že dlužník není schopen plnit své závazky po delší dobu.¹² Z hlediska dokazování je prohlášení konkursu pro předlužení pro věřitele obtížnější, neboť nemá zpravidla k dispozici detailní přehled o celkových majetkových poměrech dlužníka. Dlužník však tuto povinnost může splnit vůči soudu sám předložením seznamu svého majetku a závazků nebo k výzvě soudu. Nutno podotknout, že jakékoli záměrné zkreslování nebo neuvedení údajů v konkursním řízení je pod trestněprávní sankcí.

¹¹ Krčmář Zdeněk. *Přehled judikatury ve věcech konkursu a vyrovnání*, Aspí, Praha, 2005. R/75/2003, str. 11

¹² K výkladu sporného pojmu „delší doba“ např. usnesení NS ze dne 24.9. 2003 Sp. zn. 29 Odo 364/2001

Uvedení okolností osvědčujících výši majetku dlužníka, která by postačovala alespoň k úhradě nákladů konkursu, se po novelizacích ZKV pro prohlášení konkursu věřitelem již nevyžaduje.

Rozhodnutí soudu o věřitelském návrhu není nikterak podmíněno přesnou lhůtou, jako je tomu u dlužnického návrhu. V souladu s dikcí zákona by však mělo proběhnout bez zbytečného odkladu. Lhůty, které zde má soud k rozhodnutí o věřitelském i dlužnickém návrhu, jsou lhůty pořádkové a je dobré podotknout, že jejich závažné nebo soustavné porušování může vést až ke kárném postihu soudce¹³.

Do výroku usnesení o prohlášení konkursu může podat odvolání pouze dlužník, avšak ne za předpokladu, že k návrhu přistoupil. Jde o to, že usnesením se v plném rozsahu vyhovuje navrhovateli a takové odvolání by bylo logicky i právně rozporné.

Pokud soud zamítne návrh věřitele na prohlášení konkursu pro neosvědčení úpadku, odpovídá věřitel dlužníkovi za škodu vzniklou omezením jeho práva nakládat se svým majetkem. Této odpovědnosti se však věřitel zproští, prokáže-li, že ji nezavinil.

K procesním podmínkám ovlivňujícím náležitě zahájení konkursního řízení patří i **SPRÁVNÉ OBSAZENÍ SOUDU**, jak vyplývá z obecné úpravy v § 36a, odst. 3, písm. 3 OSŘ, který stanoví, že před krajským soudem jako soudem prvního stupně ve věcech konkursních jedná a rozhoduje samosoudce. Dle § 36b OSŘ vrchní soudy, které rozhodují o odvoláních proti usnesení krajského soudu, jednájí a rozhodují vždy v senátech.

Procesní podmínkou důležitou nejen pro zahájení ale průběh celého řízení je i **NEPODJATOST SOUDCE**, jak vyplývá z úpravy OSŘ v § 14, dle níž stačí již pouhá pochybnost o podjatosti soudce se zřetelem na jeho poměr k věci, účastníkům nebo k jejich zástupcům.

Nedodržení obou těchto podmínek je důvodem ke zrušení rozhodnutí jak v odvolacím, tak v dovolacím řízení. V mimořádném opravném prostředku, kterým je žaloba pro zmatečnost, je nedodržení těchto podmínek řazeno mezi tzv. důvody zmatečnosti (§ 229 OSŘ), které vždy představují nedostatky v procesních podmínkách. V pravém slova smyslu zde nejde o procesní podmínky ale spíše o požadavky mimoprocesní povahy. Nicméně, jak je z výše uvedeného patrné, důsledky jejich nedodržení mají v procesní rovině nemalý význam.

4.2 PROCESNÍ PODMÍNKY NA STRANĚ SOUDU

Subjektem oprávněným ke zkoumání podmínek prohlášení konkursu a tedy i subjektem konkursního řízení vedle dlužníka a věřitele, příp. věřitelů, kteří se připojili k návrhu na prohlášení konkursu, je i konkursní soud. Je tedy obligatorním účastníkem řízení, který je nadán rozhodovací pravomocí a přísluší mu nadřazené postavení. Tak jako ostatní účastníci konkursního řízení musí i on splňovat určité podmínky řízení.

Jako procesní podmínka na straně soudu je po zahájení řízení na prvním místě zkoumána **PRAVOMOC** soudu k danému řízení. Soudní pravomoc vymezuje v českém právním řádu čl. 36, odst. 1 LZPS, který zahrnuje trestní i civilní soudnictví. Tato obecná pravomoc tedy vymezuje roli soudů ve státním mechanismu. V rámci OSŘ otázku pravomoci konkursních soudů řeší generální ustanovení v § 7, odst. 1, na jehož základě spadají do pravomoci civilních soudů soukromoprávní spory a tzv. „jiné právní věci“, vyplývající z občanskoprávních a obchodních vztahů. Jde o tzv. výlučnou soudní pravomoc, kterou nelze smluvně prorogovat ani ji nahradit jiným subsidiárním ustanovením OSŘ, tzn. že např. přenos soudní pravomoci na rozhodčí orgán zde nepřipadá v úvahu. Odmítnutí projednání navrhované konkursní věci soudem pro jeho nepravomoc tedy nepřipadá v úvahu.

Z hlediska systematiky zařazení úpravy konkursního řízení do právních odvětví a při určení pravomoci civilního soudu se lze zaměřit tedy jak na označení, že jde o „obchodní věc“, tzn. v dané konkrétní kauze o hmotněprávní obchodní vztah, tak i na to, že v případě úpadku FO–nepodnikatele může jít o občanskoprávní vztah. Konkurs bývá mylně označován za obchodněprávní institut ale co se týká jeho zařazení do systematiky právních odvětví, leží spíše někde na pomezí občanského a obchodního práva, se všemi svými již zmíněnými specifiky.

Další důležitou procesní podmínkou na straně soudu je otázka jeho **PŘÍSLUŠNOSTI**. Příslušností rozumíme vymezení okruhu působnosti konkrétního ze soudů, do jehož pravomoci je věc v rámci soudní soustavy dána, a který má danou věc projednat a rozhodnout. Pravidla pro učení příslušnosti jsou v procesním právu nastavena tak, aby proces proběhl před soudem, který má nejlepší možnosti k jeho odbornému, hospodárnému,

---

¹⁵ Winterová Alena a kolektiv. *Civilní právo procesní*, 4. vydání, Linde Praha, 2006, str. 642

efektivnímu, popř. jinak vhodnému provedení. Právní teorie rozlišuje příslušnost věcnou, funkční a místní.

VĚCNÁ PŘÍSLUŠNOST

Otázku věcné příslušnosti soudu, tj. příslušnosti projednat a rozhodnout věc jako soud prvního stupně v rámci hierarchie soudní soustavy, řeší § 9, odst. 2, písm. i) OSŘ, kde je pro konkursní (a též vyrovnací) řízení stanovena v obchodních věcech v 1. stupni věcná příslušnost krajským soudům. Je tedy na místě otázka, zda pokud je úpadcem FO-nepodnikatel, typicky zadlužený spotřebitel, jehož věřitelé jsou věřiteli na základě občanskoprávních závazkových vztahů, je k řízení příslušný okresní, popř. obvodní soud. Teorie i judikatura však v tomto směru zcela jasně predikují i pro tyto případy věcnou příslušnost krajských soudů.¹⁴

I zde platí ustanovení OSŘ § 104a, tzn. že věcnou příslušnost zkoumá soud kdykoliv za řízení.

MÍSTNÍ PŘÍSLUŠNOST

Místní příslušnost vymezuje rozsah působnosti mezi soudy stejného článku soudní soustavy podle územního obvodu působnosti. Soud ji musí zkoumat ex offio, a to od počátku řízení, dle ZKV od podání návrhu na zahájení řízení do vynesení rozhodnutí o prohlášení konkursu. Pokud by došlo k prohlášení konkursu u konkurzního soudu, jehož místní příslušnost nebyla v daném případě dána, založil by takový soud svou místní příslušnost na základě zásady perpetuatio fori. Momentem prohlášení konkursu totiž soud v souladu s § 11, odst. 1 OSŘ založil svou příslušnost pro celou dobu konkursního řízení („Řízení se koná u toho soudu, který je věcně a místně příslušný. Pro určení věcné a místní příslušnosti jsou až do skončení řízení rozhodné okolnosti, které jsou tu v době jeho zahájení“). Má-li však konkurzní soud pochybnosti o své příslušnosti v okamžiku, kdy zkoumá, zda je či není dána jeho místní příslušnost, vykoná z úřední moci potřebná šetření a podle jejich výsledků rozhodne buď o prohlášení konkurzu nebo usnesením o své místní nepřislušnosti s tím, že současně rozhodne, kterému jinému soudu jako místně příslušnému bude věc postoupena.

ZKV neobsahuje žádné zvláštní ustanovení o místní příslušnosti, proto se bude řídit obecnou úpravou v OSŘ, zvláště jejím § 85a („je-li v 1. stupni věcně příslušný krajský soud a místní

příslušnost se řídí obecným soudem účastníka, je místně příslušným krajský soud, v jehož obvodu je obecný soud účastníka“). Nejčastěji půjde o bydliště FO–nepodnikatele, místo podnikání nebo sídlo FO–podnikatele nebo PO. Výběr místní příslušnosti dle § 87 OSŘ v konkursním řízení nenáleží a prohlášení konkursu u soudu, kde je organizační složka podniku nelze, neboť konkurs postihuje dlužníka vždy jako celek. Místní příslušnost výlučnou, určenou dle § 88 OSŘ taktéž použít nelze, avšak uplatní se u incidenčních sporů vyvolaných konkursem nebo v souvislosti s ním (§ 88, písm. i) OSŘ).

Co se týká zkoumání místní příslušnosti během řízení, i zde platí § 105 OSŘ, tzn., že místní příslušnost zkoumá soud pouze před tím, než začne jednat ve věci samé. Rozhodli-li bez jednání, zkoumá ji do vydání rozhodnutí. Později ji zkoumá jen k námitce účastníka, je-li uplatněna při prvním úkonu, který účastníku náleží. V konkursním řízení se tato pravidla odráží tak, že tuto námitku již nelze podat po prohlášení konkursu konkursním soudem. Pozdě podanou námitku nepřislušnosti soud usnesením odmítne.

FUNKČNÍ PŘÍSLUŠNOST

Funkční příslušnost, tj. dělení působnosti mezi soudy různých článků soudní soustavy při projednání jedné a téže věci, řeší otázku, který soud bude rozhodovat o opravných prostředcích, ať už řádných či mimořádných. V konkursních věcech platí obecná úprava OSŘ v § 10, odst. 2, tzn., že o odvoláních proti prvoinstančním rozhodnutím rozhoduje místně příslušný vrchní soud. O mimořádných opravných prostředcích – dovoláních rozhoduje dle § 10a OSŘ Nejvyšší soud. O obnově řízení a o žalobě pro zmatečnost rozhoduje v souladu s § 235a, odst. 1 OSŘ soud, který rozhodoval v prvním stupni, tzn. že i zde je místně příslušný konkursní soud. Krajský soud projedná konkursní věc i pro důvody zmatečnosti uvedené v § 229, odst. 3 a 4 OSŘ, kde jinak rozhoduje soud, jehož rozhodnutí bylo napadeno (§ 235a, odst. 1, věta druhá za středníkem).

SOUDNÍ JEDNÁNÍ

Zákon nepředepisuje při prohlášení konkursu, tj. v přípravné zjišťovací fázi konkursního řízení, nařízení soudního jednání, neboť ani v § 115, odst. 1 OSŘ není pro civilní proces předepsáno. V některých případech však bude vhodné jednání nařídit, zejména vyskytne-li se otázka, kterou je nutno v řízení objasnit (výslech svědků apod.). Někde by mohlo být naopak samozřejmě nadbytečné.

¹⁴ *Winterová a kol: Civilní právo procesní, 2. vydání, Linde Praha, 2002, s. 598. kapitola od Fr. Zoulika / nebo též Kotoučová Jiřina, Raban Přemysl: Konkurs vyrovnání, Orac, Praha 1999, str. 22*

S ohledem na vzrůstající právní vědomí PO i FO v České republice a na čl. 6 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a svobod, který poskytuje ochranu právu na spravedlivý proces v evropském měřítku, a na řadu judikátů z této oblasti¹⁵, si však soudy pro futuro i v rámci nové úpravy úpadkového práva v České republice musejí počínat obezřetněji.

ZKOUMÁNÍ PODMÍNEK ŘÍZENÍ

Je povinnost soudu zkoumat podmínky řízení (§ 103 OSŘ) kdykoliv za řízení. Místní příslušnost však zkoumá, jak již bylo řečeno výše, jen před tím, než začne jednat ve věci samé. Později jen k námitce účastníka při jeho prvním úkonu, který mu v řízení přísluší (§ 105 OSŘ). Změní-li se však skutečnosti ovlivňující místní či věcnou příslušnost v průběhu řízení, nemá to na již započaté řízení vliv, neboť pro obě příslušnosti jsou rozhodné okolnosti v době zahájení řízení (zásada perpetuatio fori). Např. přemístění sídla společnosti s ohledem na § 11, odst. 1 OSŘ nemá na místní příslušnost proto vliv.

4.3 PROCESNÍ PODMÍNKY NA STRANĚ ÚČASTNÍKŮ

ÚČASTENSTVÍ

Vzhledem k subsidiárnímu užití OSŘ jako obecného právního předpisu pro oblast konkursního řízení je nutné se nejprve zabývat definicí účastenství dle OSŘ, která je trojí (§ 90, odst. 1, § 94, odst. 1 a § 94, odst. 2 OSŘ). Dle první z nich jsou účastníky žalobce a žalovaný. Dle druhé, vztahující se k řízení, která lze zahájit i bez návrhu, jsou účastníky ti, o jejichž právech nebo povinnostech má být jednáno. Třetí definice označuje účastníky navrhovatele a ty, které zákon za účastníky označuje.

ZKV má úpravu vlastní, která se nejvíce blíží definici třetí dle OSŘ, a je modifikována v § 7 ZKV, kde jsou účastníky konkursního řízení označeni věřitelé, kteří uplatňují své pohledávky (konkursní věřitelé) a dlužník. Toto označení však odpovídá až fázi konkursního řízení po prohlášení konkursu. Ve první, zjišťovací fázi do prohlášení konkursu však účastníkem může být i dlužník samostatně, a to tehdy, je-li navrhovatelem a žádný z věřitelů se dosud nepřipojil k návrhu. U věřitelského návrhu jsou to všichni věřitelé, co návrh podali nebo se k němu připojili a dlužník. Tzn., že účastníky nejsou věřitelé, ať známí či neznámí,

¹⁵ Např. judikát *Exel proti České republice* kde Evropský Soud pro lidská práva judikoval porušení práva na spravedlivý proces a veřejné projednání případu tím že nebylo nařízeno jednání v konkursní věci

kteří se dosud nepřipojili k návrhu nebo o řízení neví, neboť tito dosud nedisponují procesními právy a povinnosti účastníka se na ně zatím nevztahují. Jedinou výjimku zde představuje § 12a, odst. 5 ZKV, dle kterého se proti usnesení o zamítnutí návrhu na prohlášení konkursu pro nedostatek majetku může odvolat i věřitel, který spolu s úkonem odvolání doloží, že má za dlužníkem pohledávku.

Co se týká obecně možnosti být účastníkem konkursního řízení, je tato zapovězena dle §1a ZKV subjektům zde uvedeným (územní samosprávné celky, jiné PO zřízené zákonem, za něž stát převzal záruky nebo jejich dluhy, banky, spořitelní družstva atd.). Tzn., že jedna ze zákonných překážek prohlášení konkursu je současně podmínkou schopnosti být účastníkem konkursního řízení vůbec.

ZPŮSOBILOST BÝT ÚČASTNÍKEM

Způsobilost být účastníkem v civilním procesu (§ 19 OSŘ) má ten, kdo má způsobilost k právům a povinnostem, tzn. právní subjektivitu. V našem právním řádu je tato způsobilost rezervována i nascituru, tj. počatému a dosud nenarozenému dítěti, v případě, že se narodí živé. Pro konkursní řízení to znamená, že jeho účastníkem mohou být všechny FO zletilé či nezletilé a PO, které nabývají své právní subjektivity dnem účinnosti zápisu do zákonem stanoveného rejstříku (§19a Občanského zákoníku, dále jen „OZ“), a dále ty z PO, které ji nabývají dnem svého vzniku. Z procesního hlediska se může jednat i o PO, která dosud nezanikla z důvodu dosud neukončené likvidace a byla již zrušena. V případě, že již byla PO pravomocně vymazána ze zákonem stanoveného rejstříku, popř. byly uskutečněny všechny právními předpisy předpokládané skutečnosti pro její zánik, musí být řízení o takovém návrhu na prohlášení konkursu zastaveno.

Zemře-li dlužník FO před prohlášením konkursu, poté co byl podán návrh na prohlášení konkursu, soud postupuje přiměřeně dle § 107, odst. 1 OSŘ a konkursní řízení zastaví. Okolnost, že na příslušný nástupnický subjekt přešla v dědickém řízení majetková práva a závazky zemřelého, o majetkových poměrech tohoto právního nástupce totiž nic nevypovídá. Nelze též pominout, že např. pro předluženost lze konkurs prohlásit jen u FO-podnikatele a jeho dědici nemusí být podnikateli. Povaha této věci tedy soudu brání při úmrtí dlužníka před prohlášením konkursu v řízení pokračovat (§ 107, odst. 5 OSŘ) a řízení musí být zastaveno. V případě, že taková situace nastane po prohlášení konkursu, soud v souladu s § 107, odst. 1 a 2 posoudí, zda věc pouze přeruší a v řízení bude pokračovat s dědici zemřelého podle výsledku dědického řízení nebo zda řízení zastaví. Je zde totiž již existující zájem na ochraně nejen všech věřitelů ale i úpadce samotného.

PROCESNÍ ZPŮSOBILOST

Od způsobilosti k právům a povinnostem a způsobilosti být účastníkem konkursního řízení je nutné rozlišovat procesní způsobilost neboli procesní subjektivitu, která znamená způsobilost samostatně v řízení vykonávat procesní úkony, tj. samostatně před soudem jednat. Procesní způsobilost se v podstatě shoduje v rozsahu a době svého vzniku se způsobilostí k právním úkonům (§ 8 a násl. OZ, § 20 OZ, § 20, odst. 1 OSŘ). V plném rozsahu se nabývá zletilostí nebo uzavřením manželství a FO ji pozbývá nejpozději smrtí. Na rozdíl od právní subjektivity může být procesní subjektivita soudem omezena, popř. daná osoba může být této způsobilost zbavena soudem zcela. V obou případech z důvodů uvedených v občanském zákoníku.

S ohledem na to, že všechny druhy právních způsobilostí PO, tzn. jejich schopnost „pohybovat se“ v právu, jsou uměle vytvořené právní konstrukce, splývají procesní subjektivita, právní subjektivita i způsobilost k právům a povinnostem PO, co se týká jejich vzniku, v jedno. Kdo za PO jedná již bylo popsáno výše u věřitelského návrhu, detailně pak v § 21 a násl. OSŘ.

Pokud je návrh na prohlášení konkursu podán procesně nezpůsobilou osobou nebo proti procesně nezpůsobilé osobě, musí konkurzní soud takový návrh odmítnout. Odráží se tu specifikum konkursního řízení, které je ovládáno při svém zahájení dispoziční zásadou, tzn. že je lze zahájit pouze na návrh. Z praktického hlediska jde např. o odmítnutí návrhu navrhovatele, který není způsobilý být subjektem dle hmotného práva, tj. je bez právní subjektivity, tudíž není ani způsobilý být účastníkem řízení a nemá způsobilost k právním úkonům dle OSŘ. V praktické rovině to znamená, že není způsobilý platně provést dispoziční úkon jakým je návrh na prohlášení konkursu. Nebo např. v situaci, kdy by návrh na prohlášení konkursu podal nezletilec. Soud nemůže takto nezpůsobilého navrhovatele vyzvat k odstranění vad jeho nezpůsobilosti k právům a povinnostem nebo právním úkonům, protože každý takový jeho zásah by byl v rozporu s dispoziční povahou návrhu na prohlášení konkursu. Jde tedy o nezhojitelnou vadu, pro kterou soud musí takový návrh odmítnout.

Nezhojitelnou vadou může být tentýž problém u osoby dlužníka, pokud není způsobilý být subjektem hmotného práva. Soud musí návrh proti takovému v podstatě neexistujícímu právnímu subjektu také odmítnout. U způsobilosti k právním úkonům, tj. v praktické rovině způsobilosti samostatně se zavazovat smlouvami (a tedy i u procesní způsobilosti), tomu tak není a soud zde má možnost takovému účastníkovi ustanovit opatrovníka, pokud nemá

zákonného zástupce. Taková vada postihující dlužníka tedy nemůže být důvodem odmítnutí návrhu na prohlášení konkursu.

NUTNÉ ZASTOUPENÍ

Případy nutného zastoupení jsou vyjmenovány v § 29 OSŘ. Jde o situaci, kdy nezletilá osoba nebo osoba, které nemůže před soudem samostatně jednat, nemá zákonného zástupce, a soud jí proto ustanoví opatrovníka. Totéž lze učinit i u PO, která nemůže před soudem jednat, neboť nemá osobu k tomu oprávněnou a je-li tu nebezpečí z prodlení. Dalším důvodem ustanovení opatrovníka je skutečnost, že pobyt účastníka není znám, nedaří se mu doručovat na adresu v cizině, je stížen duševní poruchou nebo z jiných zdravotních důvodů se nemůže řízení zúčastnit nikoliv jen po dobu přechodnou nebo se není schopen srozumitelně vyjadřovat.

V konkursním řízení byla doposud tato ustanovení OSŘ použita je velmi málo neboť většina konkursů v ČR se týkala PO, popř. FO-podnikatelů, u nichž k ustanovení opatrovníka dochází velmi zřídka.

AKTIVNÍ LEGITIMACE

K aktivní legitimaci již bylo uvedeno více v kapitole náležitě zahájené řízení. Nutno jen dodat, že u dlužnického návrhu je snadno doložitelné, že jde o dlužníka. Naopak u návrhu věřitelského musí být jednoznačně prokázáno, resp. splatnými pohledávkami za dlužníkem doloženo, že jde skutečně o jeho věřitele.

PASIVNÍ LEGITIMACE

S účastenstvím v konkursním řízení souvisí nutně i otázka pasivní legitimace. Zákon nevymezuje, kdo může být dlužníkem, mohou jím být tedy jak PO (spolky, nadace, obchodní společnosti), tak i FO-podnikatelé/-nepodnikatelé. Úpadek se tedy může týkat všech subjektů práva, tzn. např. i svéprávných či nesvéprávných FO, zletilých či nezletilých FO.

I tento fakt vyvrací mylnou domněnku, že konkurzní řízení je institutem obchodního práva. Konkurs i vyrovnání jsou specifické a složité právní instituty, jejichž právní úpravu je vždy nutno vykládat v kontextu s ustanoveními celé řady dalších zákonů (OSŘ, OBZ, OZ, restituční a privatizační zákony atp.). Není tedy důležité, zda podmínky prohlášení konkursu vznikly u dlužníka za podnikatelské činnosti nebo jindy, pouze s tím rozdílem, jaké důsledky úpadce po prohlášení konkursu postihují (viz zrušení a následný zánik obchodních společností atd.).

PRŮKAZ PLNÉ MOCI ZÁSTUPCE

Předložení průkazu plné moci zástupce, v souvislosti se zastupováním v konkursním řízení na základě plné moci dle § 24 a násl. OSŘ, lze také označit za další procesní podmínku na straně účastníka. Co se týká obsahu plné moci, musí jít v osobě zmocnitele o procesně způsobilou osobu, aby mohla k takovému úkonu před soudem jiného zmocnit. V osobě zmocněnce může jít jen o FO (§ 24, odst. 1 OSŘ). V konkursním řízení půjde nejčastěji o advokáta.

Zástupce zvolený účastníkem, ustanovený soudem nebo zákonný zástupce musí mít sám z podstaty věci způsobilost k právním úkonům, které má v řízení činit a tedy i procesní způsobilost v tom rozsahu, v jakém má způsobilost vlastními úkony nabývat práv a brát na sebe povinnosti v tomto řízení.

4.4 NE BIS IN IDEM

Rozhodnutí konkursního soudu ve fázi konkursního řízení, v níž dochází ke zkoumání podmínek prohlášení konkursu, se blíží rozhodnutí ve věci samé, tj. rozhodnutí, kterým se řízení končí. Zde se jím však končí pouze 1. fáze řízení. V daném momentu za daných okolností lze prohlásit konkurs proti jednomu dlužníku pouze jedenkrát a potud lze o prohlášení konkursu hovořit s souvislostí s překážkou probíhajícího řízení, tzv. litispendenci (§ 83, § 104, odst. 1 OSŘ) a překážkou věci rozsouzené (tzv. rei iudicate, § 159a, odst. 5 OSŘ). Neexistence litispendence, resp. překážky již probíhajícího řízení v téže věci, je v konkursním řízení do prohlášení konkursu však potud modifikována, resp. se v souvislosti s ní někdy hovoří, že se zde neuplatní, neboť každý další návrh podaný na téhož dlužníka se ze zákona (§ 4 odst. 4 ZKV) považuje za přistoupení k již zahájenému řízení. Zjistí-li totiž soud, že byl u něj před tím, než soud rozhodne o prohlášení či neprohlášení konkursu, podán další návrh na prohlášení konkursu na majetek téhož dlužníka, v řízení žádné rozhodnutí nevydává a takový návrh postoupí místně příslušnému konkursnímu soudu a o postoupení vyrozumí toho, kdo další návrh podal.¹⁶ Tyto účinky nastávají automaticky doručením návrhu soudu a týkají se i návrhu podaného v již zahájeném konkursním řízení dlužníkem. Tito další případní přistoupivší navrhovatelé jsou však povinni přijmout stav řízení, jaký tu je v době jejich přistoupení a i pro ně pak platí všechny výše uvedené procesní podmínky na straně účastníka.

V konečném důsledku to však znamená, že dva konkursy v daném momentu, tj. aniž by byl jeden konkurs ukončen, na jednoho dlužníka prohlásit nelze. Znamená to, že procesním předpokladům konkuruje požadavek, aby se konkurs konal pouze u jediného soudu.

Pravomocné prohlášení konkursu na majetek dlužníka rovněž vylučuje, aby s totožnou teritoriální, osobní a věcnou působností, odrážející se v územním rozsahu účinků prohlášení konkursu, totožnosti dlužníka-úpadce a v jeho majetku postiženém konkursem, byl na majetek dlužníka pravomocně prohlášen další konkurs. Potud se v konkursním řízení uplatní druhá zásada, tzn. neexistence překážky věci rozsouzené.

Tyto obě zásady, tj. neexistence překážky již probíhajícího řízení a věci rozsouzené, jsou výrazem významné procesní zásady **NE BIS IN IDEM**, a platí tedy i pro usnesení konkursního soudu o prohlášení konkursu. Představují tak další podmínky, jejichž neexistence v daný moment je také podmínkou prohlášení konkursu.

Nutno však podotknout, že pokud jde o rozhodnutí soudu o zamítnutí návrhu na prohlášení konkursu, nepůsobí toto pro futuro překážku věci rozsouzené ve smyslu § 153 OSŘ, neboť v průběhu času se ekonomická situace dlužníka mění. Podmínky prohlášení konkursu, resp. úpadek může u dlužníka nastat opakovaně, a dlužník úpadek může sám vícekrát, např. s pomocí ochranné lhůty, překonat. Dlužník a osoby oprávněné k podání návrhu za dlužníka, jakož i věřitel, proto své návrhy na prohlášení konkursu na téhož dlužníka mohou po zamítnutí pro nesplnění předpokladů pro prohlášení konkursu znovu opakovat.

Taktéž eventuelní rozhodnutí soudu o zrušení konkursu, ať již z jakéhokoliv důvodu, nemá materiální právní moc a formální překážka věci rozsouzené se zde proto neuplatní a řízení proti témuž dlužníkovi lze v budoucnu také opakovat. Skutkově taky totiž vždy půjde o novou situaci pro změny dlužníkovi ekonomické situace v čase.

Hlavním významem zásady *ne bis idem* je zájem na právní jistotě. Je totiž nežádoucí, aby o totožném případě probíhala dvě soudní řízení, popř. aby již rozhodnutý případ byl znovu projednán a rozhodnut, a to i z hlediska hospodárnosti a efektivnosti soudního řízení.

5. HMOTNĚPRÁVNÍ PODMÍNKY

---

¹⁶ Viz: *Stanovisko občanskoprávního kolegia NS z 17.6.1998 R52/1998 k výkladu ustanovení § 4, odst. 4 ZKV, část X*

Význam hmotněprávních podmínek pro prohlášení konkursu je nemalý. Právě ony jsou totiž skutkovými a pro prohlášení konkursu těmi „nejdůležitějšími“ podmínkami a hovoří-li se o podmínkách prohlášení konkursu v úzkém slova smyslu, míní se jimi právě ty hmotněprávní. Soud je zpravidla zkoumá až po přezkoumání podmínek procesních a skutečností, že neexistuje žádná zákonná překážka na prohlášení konkursu. Způsob jejich zjišťování probíhá v konkursním řízení v modifikované a dá se říci zjednodušené podobě oproti OSŘ, čemuž napovídají i používané důkazní prostředky, jimiž jsou nejčastěji listinné důkazy, výpovědi svědků, vyjádření financující banky apod. Žádné nákladné dokazování zde tedy neprobíhá a také proto nelze účastníkům v konkursním řízení uložit placení nebo náhradu jejich nákladů. Jmenovitě hmotněprávními podmínkami jsou existence úpadku a majetek postačující alespoň k úhradě nákladů konkursu.

5.1 ÚPADEK

Existence úpadku dlužníka musí být pro prohlášení konkursu osvědčena (k pojmu viz dále v kapitole 7) v jedné z jejích dvou forem, a to buď insolvenčí nebo ve formě předlužení. V některých případech ji teoreticky není nutné dokládat, a to v případech, kdy dlužník za podmínek zákonné domněnky uvedené v § 1, odst. 2 ZKV zastavil platby, nebo když sám podal návrh na nucené vyrovnání. Eventuelně též v případě, kdy dlužník výslovně sám uznal, že je v úpadku. Stran navrhovatelů dlužníka i věřitele jde o důležitou a „pouhou“ povinnost okolnosti osvědčující úpadek dlužníka (§ 4, odst. 2 a 3 ZKV) v jejich návrhu uvést¹⁷. Tzn., že soud sám si otázku, zda je existence úpadku jako podmínka prohlášení konkursu osvědčena, zjistí z tvrzení a dalších případných doplnění navrhovatele či odpůrce. Případný závěr soudu o tom, že úpadek nebyl osvědčen, s projeví v zamítnutí tohoto návrhu.

INSOLVENCE je stav, kdy má dlužník vícero věřitelů a není schopen jim současně plnit jejich pohledávky po delší dobu. Při výkladu tohoto problematického a neprávního pojmu se soudní praxe ustálila na časovém prodlení 3 měsíců. Zdá se to vcelku logické, neboť tato doba odpovídá délce ochranné lhůty, v níž je dlužníkovi dána šance sehnat dostatečné finanční prostředky k uspokojení věřitelů, nikoli jen samotného navrhovatele. K výkladu tohoto pojmu

¹⁷ Krčmář Zdeněk *Přehled judikatury ve věcech konkursu a vyrovnání, Asp. Praha, 2005 R 52/1998 (stanovisko NS), VII, str. 11*

příspěla také analogie k § 506 OBZ, na jehož základě je věřitel oprávněn odstoupit od smlouvy o úvěru, je-li dlužník v prodlení s vrácením více než 2 splátek nebo 1 splátky více než 3 měsíce. S přihlédnutím k dalším okolnostem nebo zvyklostem, zavedeným mezi stranami, je však možné, aby tato lhůta však byla i kratší. Konkrétní soud tedy musí šetřit individuálních okolností při výkladu tohoto pojmu.¹⁸

Termín insolvence bývá v českém právním řádu synonymicky označován také jako platební neschopnost. V cizích právních řádech se ale insolvence kryje spíše s pojmem úpadku a vlastní platební neschopnost bývá označována pojmem „nedostatek likvidity“.¹⁹

V souvislosti s osvědčením insolvence je v ZKV nápomocen termín **ZASTAVENÍ PLATEB** dlužníkem (§ 1, odst. 2, věta druhá ZKV), který nepředstavuje podmínku prohlášení konkursu, zakládá však vyvratitelnou právní domněnku, že dlužník je v úpadku. Definice tohoto pojmu není v ZKV obsažena a její výklad v soudní praxi dosud přinášel nejasnosti. Je totiž problematické, jak osvědčit, že dlužník zastavil všechny své platby nebo jejich podstatnou část. Bylo by tak teoreticky možné, kdyby dlužník tuto skutečnost výslovně oznámil věřiteli. V takovém případě lze úpadek dlužníka zřejmě osvědčit i bez doložení dalšího věřitele. Pokud by však teoreticky dlužník tuto skutečnost oznámil soudu, aniž by podal návrh na prohlášení konkursu, bylo by nutno takové podání posuzovat jako nejasné podání, se kterým by soud nemohl spojovat účinky zahájení konkursního řízení nebo prohlášení konkursu. Na druhou stranu to však není jen pouhé neplacení pohledávek dlužníkem, např. z důvodu jeho neochoty.²⁰

PŘEDLUŽENÍ

Pro úpadek ve formě předlužení je existence více věřitelů taktéž nutná. Současně musí splatné závazky dlužníka převyšovat výši jeho majetku. Tato forma úpadku může nastat pouze u PO bez ohledu na to, zda jsou či nejsou podnikateli a u FO-podnikatelů. U věřitelského návrhu je možný pouze tam, kde dlužník předloží seznam svého majetku a závazků, a to buď sám nebo k výzvě soudu.

Do výše majetku dlužníka je nutné zahrnout i očekávaný výnos z pokračující podnikatelské činnosti (tzv. expectans), lze-li předpokládat, že tento příjem převyší náklady podniku. Jsou to tedy hodnoty reálně očekávané, v rozsahu v jakém jeho majetek mohou zvýšit. Tzn., že zisk

¹⁸ Winterová Alena a kol., *Civilní právo procesní*, 4. vydání, Linde Praha, 2006, str. 631 nebo *Usnesení NS ze dne 24. 9. 2003 Sp. Zn. 29 Odo 564/2001*: „s jistotou nelze říci, že pokud je dlužník v prodlení s plněním splátek úvěru dobu delší než 6 měsíců, je podmínka „delší doby“ splněna“

¹⁹ Winterová Alena a kol., *Civilní právo procesní*, 4. vydání, Linde Praha, 2006, str. 631

²⁰ Krčmář Zdeněk, *Přehled judikatury ve věcech konkursu a vyrovnání*, Aspi, Praha, 2005: R 52/1998 (stanovisko NS) XI, str. 5

musí být reálný a dlužník by měl být schopen ho získat v dohledné době a naděje na jeho získání nesmí být jen spekulativní. Naopak by měla být smluvně nebo jinak právně podložena. Význam ustanovení o očekávaných výnosech spočívá v tom, aby nebylo předlužení považováno za přechodný stav, zjištěný v pravidelné rozvaze dlužníkovy podniku.²¹

Ani pro platební neschopnost či předlužení neobsahuje ZKV přesnou definici, výši dluhů nebo nutnost konkrétních tvrzení stran krizového stavu. Bylo by to totiž zavádějící a vyhovovalo to jen některým případům. Proto bude na soudu, aby v každém konkrétním případě posoudil, zda jde či nejde o úpadek a která z jeho forem je dána. Obvykle nastane jen jedna z nich, která v souladu se ZKV pro osvědčení úpadku též postačuje.

MNOHOST VĚŘITELŮ

K oběma formám úpadku je zapotřebí mnohost věřitelů, tzn. věřitelů s pohledávkou po lhůtě splatnosti musí být více než jeden. Pluralitu věřitelů je tedy nutno posuzovat spolu s pluralitou splatných závazků. ZKV nevyžaduje, aby návrh na prohlášení konkursu byl podán několika věřiteli společně. K podání návrhu je tak oprávněn kterýkoliv věřitel mající vůči dlužníkovi splatnou pohledávku, ten však v již zahájeném konkursním řízení musí pluralitu věřitelů doložit v rámci osvědčování úpadku dlužníka. O úpadek však nepůjde v situaci, kdy má dlužník jen jediného věřitele s vícero pohledávkami po splatnosti, avšak pohledávky ostatních věřitelů dosud splatné nejsou.²²

5.2 MAJETEK POSTAČUJÍCÍ K ÚHRADĚ NÁKLADŮ KONKURSU

MAJETEK DLUŽNÍKA

Hodnota dlužníkovy majetku, jehož výše by měla stačit alespoň na úhradu nákladů konkursu, se v první zjišťovací fázi konkursního řízení dokládá jen velmi přibližně, zejména podá-li návrh věřitel, a to v souvislosti s uvedením skutkových okolností nasvědčujících dlužníkovu úpadku. Informace o něm jsou případně patrné ze seznamu majetku a závazků dlužníka, který dokládá dlužník sám jako navrhovatel, popř. k výzvě soudu. Zjistit výši dlužníkovy majetku

²¹ Krčmář Zdeněk: *Přehled judikatury ve věcech konkursu a vyrovnání*, Aspí, Praha, 2005: R 83/2004 str.4 nebo Winterová Alena a kol., *Civilní právo procesní*, 4. vydání, Linde Praha, 2006, str. 632

²² Krčmář Zdeněk: *Přehled judikatury ve věcech konkursu a vyrovnání*, Aspí, Praha, 2005: R 52/1998 (stanovisko NS), XIII, str.181-2 (str. 3)

v této fázi konkursního řízení je totiž dosti obtížné, neboť soudce musí postupovat v řízení dle předběžných odhadů a mnohdy záměrně zkreslovaných údajů. Jen tedy při zřejmém nedostatku dlužníkovy majetku, jak žádá v § 12a, odst. 4 ZKV, bude návrh na prohlášení konkursu zamítnut. Novelou ZKV zákonem č. 94/1996 Sb., která měla přispět ke zrychlení konkursního řízení, byla tato hmotněprávní podmínka prohlášení konkursu podstatně zmírněna oproti původní verzi a soudu tak odpadla povinnost zjišťovat rozsah dlužníkovy majetku před prohlášením konkursu přesněji. Odůvodněním tohoto postupu je též možnost v průběhu řízení již prohlášený konkurs zrušit pro nedostatek majetku k úhradě nákladů konkursu za podmínek uvedených v 44, odst. 1, písm. d) ZKV. Z jiných správcem konkursní podstaty později provedených zjištění se totiž stane případný nedostatek majetku úpadce jasný a nepochybný. Nicméně ani po této novele není navrhovatel zbaven povinnosti tvrzení ohledně všeho, co je mu stran majetku dlužníka známo. Nemůže např. ale vždy vědět, zda má dlužník nedobytné pohledávky. To se v konkursním řízení zjistí až později (§ 27, odst. 6 ZKV).

Požadavek na dostatek dlužníkovy majetku je tedy v současné době vymezen již jen v § 12a, odst. 4 ZKV. Nejsou to rozhodně jen ekonomické zájmy, které tuto podmínku opodstatňují. Jde zejména o to, aby nedocházelo ke konkurzům v případech, kdy nesplní svůj účel, protože k úhradě pohledávek věřitelů by bylo možné rozdělit jen nepatrný majetek. V tomto požadavku jde o tzv. „aktiva konkursu“, tedy přibližný odhad majetku dlužníka, při čemž věřitel může od dlužníka vyžadovat vyjádření k jeho majetku. Podává-li návrh dlužník, je náležitostí jeho návrhu soupis jeho majetku nebo si jej před prohlášením konkursu vyžádá. Pokud by dlužník záměrně uvedl nesprávné údaje o stavu svého majetku a závazků, je zde trestněprávní ochrana před takovým jednáním v § 250, odst. 1 Trestního zákona (trestný čin poškozování věřitele).

K případům, kdy nebude konkurs prohlášen pro nedostatek dlužníkovy majetku by tedy mělo docházet jen ve výjimečných případech, neboť závěr o dostatečné výši jeho majetku pro uskutečnění konkursního řízení lze učinit zpravidla až v pozdějších fázích řízení. K zamítnutí návrhu na prohlášení konkursu může dojít tehdy, když ze seznamu závazků a majetku, poskytnutého dlužníkem, vyplývá, že dlužník vůbec žádný majetek nemá nebo má minimální majetek ale jeho hodnota nepřesáhne nejnížší možné náklady konkursu, popř. má majetek zcela nezpeněžitelný.

Z výše uvedeného je zřejmé a odpovídá tomu též praxe, že v pochybnostech o správnosti a úplnosti předloženého seznamu majetku a závazků soud konkurs spíše prohlásí, čímž umožní správci konkursní podstaty následné přešetření dlužníkem uvedených skutečností o jeho majetkových poměrech. K ověření těchto údajů lze též využít institut předběžného správce, jehož základní povinností je zjištění dlužníkovy majetku (§ 9b, odst. 1 ZKV). To ovšem předpokládá složení zálohy na náklady konkursu, aby z ní bylo možné v případě, že návrh na prohlášení konkursu bude zamítnut pro nedostatek majetku, uhradit odměnu a hotové výdaje předběžného správce. V případech, kdy však bude vysoce pravděpodobné, že společnost žádný majetek nemá a několik let např. neprovozuje podnikatelskou činnost nebo je již dlouho v likvidaci, popř. je dlužník-FO je ve výkonu trestu apod., je ustanovení předběžného správce zbytečné.

Důsledným naplněním současné úpravy ZKV by pro nedostatek majetku neměla být zamítnuta většina návrhů na prohlášení konkursu, neboť dlužníci FO podnikatelé a PO mají ze zákona povinnost bez zbytečného odkladu návrh na prohlášení konkursu podat, jakmile u nich nastane úpadek. Smyslem této dlužnickovy povinnosti je, aby svůj úpadek řešil včas, tzn. v době, kdy má ještě dostatečný majetek umožňující provést nejen celé konkursní řízení ale zejména uspořádat své majetkové poměry a poměrně uspokojit věřitele. Zamítnutí návrhu na prohlášení konkursu pro nedostatek majetku je tak bohužel často přímým důsledkem nesplnění této povinnosti dlužníka dle § 3 ZKV. Může být proto vhodné zaslat stejnopis takového zamítnutí pro nedostatek majetku státnímu zástupci, který je oprávněn do řízení ve věcech konkursu a vyrovnání vstoupit (§ 35 OSŘ) a povinné osoby vyzvat k odpovědnosti.

V praxi se vyskytují dále případy, kdy dlužníci návrh na sebe sami podají, avšak s tím, že jejich majetek je nedostatečný, popř. žádný. Úsudek o neupotřebitelnosti nebo nezpenžitelnosti dlužníkovy majetku si však soud učiní sám, zejména z promlčených pohledávek ale i movitých či nemovitých věcí. Kriteriem pro zamítnutí návrhu pro nedostatek majetku v této fázi řízení není velikost majetku konkursní podstaty, která je v dané chvíli neznámá, ale velikost celého vlastního majetku dlužníka. Před prohlášením konkursu zpravidla není, jak již bylo uvedeno, dostatek informací o případném majetku dlužníka, který dle zákona do konkursní podstaty patří. A to i vzhledem k § 6, odst. 3 ZKV, který do podstaty zahrnuje i majetek jiných osob, zejména z odporovatelných a neúčinných právních úkonů dlužníka. Pokud jsou však okolnosti o takových skutečnostech reálně známé, je na místě konkurs prohlásit. Půjde např. o situaci, kdy věřitelská banka ve svém návrhu uvede a důkazním materiálem doloží, že její pohledávka za dlužníkem je typicky zajištěná zástavním

právem k nemovitosti 3. osoby. V takovém případě konkurs prohlásit lze, byť by dlužník uvedl, že žádný majetek nemá.

NÁKLADY KONKURSU

V rámci této hmotněprávní podmínky je nutné vyložit i součást jejího pojmosloví, tj. termín „náklady konkursu“. Kamenem úrazu je ale fakt, že jejich spolehlivé vyčíslení nelze dát. V žádném případě se jimi nerozumí náklady účastníků, ale jeden z druhů nákladů za konkursní podstatou. Nejsou to ani náklady na rozvrh konkurzním věřitelům. Jde tedy o výdaje, které lze zpravidla uspokojit kdykoliv v průběhu konkurzu neboť jiné nároky lze splnit jen v souladu s pravomocně schváleným rozvrhovým usnesením nebo jsou vyloučeny z podstaty vůbec, tedy i z uspokojení v konkurzu (§ 33 ZKV). Náklady konkursu příkladmo jsou:

- odměna správce (předběžného správce, zvláštního správce, zástupce správce) a jeho hotové výdaje;
- nutné výdaje a přiměřená odměna věřitelských orgánů;
- nutné výdaje a přiměřená odměna likvidátora úpadce, správce dlužníkovy podniku;
- náklady spojené s udržováním a správou podstaty;
- daně, poplatky, pojistné na sociální zabezpečení a příspěvek na politiku zaměstnanosti a pojistné na veřejné zdravotní pojištění;
- nároky věřitelů ze smluv uzavřených správcem konkursní podstaty, jakož i ze smluv týkajících se provozování podniku, od nichž správce konkursní podstaty neodstoupil dle § 14, odst. 2 ZKV;
- nároky na vrácení plnění ze smluv, od nichž bylo odstoupeno dle § 14, odst. 1, písm. a) za předpokladu, že vznikly po prohlášení konkursu apod.

Pokud majetek dlužníka vystačí pravděpodobně jen na několik měsíců konkursu, je zcela na posouzení soudu, kterým výše uvedeným nákladům dá u dlužníka po prohlášení konkursu vzniknout, v jaké výši a kdy. Konkurs pak bude pokračovat tak dlouho, dokud se dlužníkův majetek nevyčerpá na jeho nákladech. Nemůže samozřejmě trvat zbytečně dlouho, pokud by se mělo dříve podařit rozvrhnout výtěžek ze zpeněžení mezi konkursní věřitele.

Zamítnutí návrhu na prohlášení konkursu pro nedostatek dlužníkovy majetku je nutno odlišovat od důvodů jiných zamítnutí návrhu pro neosvědčení úpadku nebo nedoložení pohledávky věřitele. Vzhledem k následným a významným hmotněprávním důsledkům zamítnutí pro tento důvod se uvádí i přímo do výroku usnesení konkursního soudu, které je

nutno zveřejnit stejně, tak jako usnesení o prohlášení konkursu (§ 13, odst. 7 ZKV). Doručuje se účastníkům, tzn. všem známým věřitelům dle seznamu majetku a závazků a dlužníkovi do vlastních rukou a osobám uvedeným v § 3, odst. 2 ZKV (statutární orgán PO, likvidátor dlužníka PO v likvidaci, zákonným zástupcům dlužníka FO), dále místně příslušným daňovým orgánům a úřadu práce. Nad rámec je vhodné jej doručit i příslušnému státnímu zástupci (§ 350 OSŘ).

Významným aspektem v souvislosti s touto hmotněprávní podmínkou je nemožnost domáhat se na soudu zamítnutí návrhu pro nedostatek majetku přímo v petitu návrhu na prohlášení konkursu. Takovému petitu nelze vyhovět, neboť návrh může směřovat pouze k prohlášení konkursu a jeho zamítnutí a priori v něm nelze v jakékoliv podobě požadovat. U takto rozporného návrhu musí soud postupovat dle § 43 OSŘ a vyzvat navrhovatele k nápravě, jinak bude odmítnut.

ZÁLOHA NA NÁKLADY KONKURSU

Záloha na náklady konkursu (§ 5 ZKV) je v souvislosti s touto hmotněprávní podmínkou vlastně taktéž hmotněprávní podmínkou sui generis, eventuelně by ji bylo možno též pokládat též za procesní podmínku na straně účastníka. Navrhovatel, který je věřitelem, je povinen zaplatit zálohu na náklady konkursu až do částky 50 000 Kč, a to i opakovaně. Učiní tak na výzvu soudu v určené lhůtě a výši. Účastní-li se řízení více navrhovatelů, jsou povinni zaplatit tuto zálohu společně a nerozdílně. Povinnost zaplatit zálohu na náklady konkursu lze však uložit i dlužníkovi, je-li navrhovatelem, a to i tam, kde uvádí, že žádné finanční prostředky nemá. Je totiž na dlužníkovi samém, aby podal návrh včas, tj. v době, kdy má ještě nějaké finanční prostředky. Nic také nebrání zejména osobám oprávněným podat za dlužníka návrh na prohlášení konkursu, aby dlužníkovi na tuto zálohu půjčili a tuto svoji pohledávku za dlužníkem následně přihlásili do konkursu dle § 10 ZKV. Je však problémem, že soud k tomu nemá donucovací prostředky. Nebude-li záloha na náklady konkursu v určené lhůtě zaplacená, může soud před prohlášením konkursu řízení zastavit. O tomto následku musí být navrhovatel poučen.

6. PŘEKÁŽKY PROHLÁŠENÍ KONKURSU

U zákonných překážek prohlášení konkursu neboli jeho negativních podmínek jde o pozitivní ustanovení zákona zakazujících, aby v určitých případech nebo u určitých právních subjektů, byl konkurs prohlášen anebo jen za stanovených podmínek. Následovně jimi jsou:

- a) dle § 1a, odst. 1, písm. a) ZKV nelze prohlásit konkurs proti jednotkám územní samosprávy. Z právní teorie i praxe se dovozuje, že tak rovněž nelze učinit proti státu;
- b) dle § 1a, odst. 1, písm. b) ZKV nelze prohlásit konkurs proti veřejnému neziskovému ústavnímu zdravotnickému zařízení, zřízenému dle zákona č. 245/2006 Sb. o veřejných neziskových ústavních zdravotnických zařízeních;
- c) dle § 1a, odst. 1, písm. c) ZKV nelze prohlásit konkurs taktéž proti jiným právnickým osobám zřízeným státem, pokud stát převzal jejich dluhy nebo se za ně zaručil;
- d) zákona nelze rovněž použít na uspořádání majetkových poměrů banky, spořitelního a úvěrního družstva, pojišťovny a tuzemské zajišťovny, a to po dobu, po kterou jsou tyto subjekty nositeli licence nebo povolení podle zvláštních zákonů upravujících jejich činnost;
- e) rovněž nelze prohlásit konkurs na majetek politické strany nebo politického hnutí v době ode dne vyhlášení celostátních voleb do Poslanecké sněmovny, Senátu, zastupitelstev měst a obcí nebo zastupitelstev vyšších územních samosprávných celků do desátého dne po posledním dni těchto voleb (§ 12a, odst. 3, písm. a) ZKV).
- f) dle § 67c, odst. 1) ZKV nelze v době od 1.4. do 30.9. prohlásit konkurs na dlužníka, jehož převážným předmětem činnosti je zemědělská prvovýroba. Soud v tomto případě má na výběr, zda návrh zamítne ihned či posečká do skončení doby, kdy překážka odpadne. Pojem zemědělská prvovýroba je definován v § 67 c, odst. 2 ZKV. Mohou vznikat problémy při posuzování pojmu „převážný předmět činnosti“, zda se jedná o celkovou činnost nebo o dosahované zisky. Praxe uznala obojí. Případný běh lhůt k podání návrhu na povolení ochranné lhůty, jakož i běh ochranné lhůty samotné, se v tomto období nepřerušují, tzn. že účinky ochranné lhůty trvají i po tuto dobu.

Mezi další zákonné překážky prohlášení konkursu lze počítat i další níže uvedené případy, vztahující se k situacím, které nastaly v již zahájeném konkursním řízení a které se netýkají určitého subjektu, jako v předchozích případech, kde je prohlášení konkursu ze zákona, popř. v určitém období a za určitých podmínek vyloučeno.

- g) Konkurs nelze vyhlásit taktéž po dobu ochranné lhůty, ať základní nebo prodloužené (§ 12a, odst. 3, písm. b) ZKV). Smyslem ochranné lhůty je dát šanci dlužníkovi, aby

svůj úpadek překonal. Jde o určitý odklad před vlastním prohlášením konkursu. Této výsady je užito jen u některých dlužníků, kteří by tento čas měli využít ke konsolidaci svého podniku nebo majetkových poměrů vlastními silami. Věřitelé se nemohou po dobu ochranné lhůty v žádném případě domáhat uspokojení svých, byť splatných, pohledávek. Ochranná lhůta může skončit i předčasně, a to v případě, že by dlužník v návrhu na jejím povolení uvedl nepravdivé nebo neúplné údaje. Záměrné uvedení nepravdivých údajů v konkursním řízení může vést až k trestněprávní odpovědnosti.

- h) Podle § 52, odst. 2, písm. d) ZKV nelze, aby dlužník po dobu, kdy probíhá vyrovnání, navrhl prohlášení konkursu. Je to účinek povolení vyrovnání, který lze přirovnat k litispendenci. Zákaz platí i pro konkursní věřitele.

Zákonné překážky uvedené v § 12a, odst. 3, § 67c, odst. 1 ZKV tvoří určitou ochranu, resp. odklad povinnosti či oprávnění podat návrh na prohlášení konkursu na daného dlužníka. U dlužnického návrhu nebo osob povinných podat návrh za dlužníka nemá však tato ochrana relevanci, neboť jejich vůle na prohlášení konkursu je z návrhu zřejmá a splnění neexistence této překážky se zde již nevyžaduje. U subjektů dle § 1a ZKV (tj. samosprávných celků a PO zřízených státem, jestliže stát za ně převzal jejich dluhy nebo se za ně zaručil atd.), tuto ochranu však neprolomí ani vůle dlužníka, podat sám na sebe konkurz, neboť takový návrh by soud musel zamítnout pro nemožnost aplikace ZKV vůbec dle jeho § 1a.

7. ČINNOST SOUDU A JEHO POSTUPY

ČINNOST SOUDU

V rámci této diplomové práce je nutné zmínit i činnost konkursního soudu, jejíž řádný výkon je právem též předpokládán, a je tak vlastně dalším předpokladem řádně vedeného konkursního řízení, tedy i prohlášení konkursu. S ohledem na specifika konkursního řízení a co se týká jeho organizace a postupu, balancuje činnost soudu na obou protikladných zásadách arbitrárního a legálního pořádku, která vzhledem k jednotlivě navazujícím rozhodnutím konkursního soudu v tomto řízení spíše vede.

V konkursním řízení má činnost soudu dvojí povahu. V první řadě jde o samotnou rozhodovací činnost soudu, v druhé o jeho tzv. dohlédací činnost (§ 12 ZKV), tzn. zajištění řádného a plynulého průběhu konkursního řízení a dodržování pravidel všemi subjekty. Na

jedné straně vydává tedy soud zásadní rozhodnutí, jakými jsou např. prohlášení konkursu nebo schválení konečné zprávy a provádí předepsaná jednání, např. přezkumné. Na straně druhé provádí různé činnosti mezi uvedenými rozhodnutími a jednáními, souhrnně označovány jako dohlédací činnost. Mezi demonstrativní výčet těchto činností patří např. dohled nad správcem konkursní podstaty, věřitelskými orgány, nad jejich svoláváním a hlasováním, nad tím, zda některé subjekty konkursního řízení nepřekračují svá oprávnění nebo jinak nedochází k porušování zákona.

V rámci dohlédací činnosti dochází i k přijímání tzv. opatření, která mají zajistit účel ZKV a v některých případech mají i povahu rozhodnutí. Odvolání proti nim jsou však nepřipustná neboť nejsou rozhodnutími, jimiž se vede řízení ve smyslu § 201, odst. 1 OSŘ. V rámci dohlédací činnosti soudu tak může jít o celou řadu dalších procesních úkonů, o pořádkové pokuty ve smyslu § 53 OSŘ nebo třeba pořádková opatření dle § 54 OSŘ. I proto naleznou v konkursním řízení široké uplatnění zejména vyšší soudní úředníci, popř. asistenti soudců, neboť v souladu s příslušnými předpisy regulujícími jejich činnost jde o úkony, k nimž jim dal pověření předseda senátu (vyjma činností, ke kterým je zapotřebí jednání).

Role soudu je tedy v konkursním řízení nezastupitelná. Obě tyto činnosti, tzn. rozhodovací i dohlédací, vykonává též soudce, kterému bylo do rozsahu jeho práce svěřeno, a jsou významné jak před prohlášením konkursu, tak po něm. Před prohlášením konkursu, tj. v přípravné zjišťovací fázi konkursního řízení, jsou zacíleny především právě na zkoumání toho, zda jsou dány podmínky pro jeho prohlášení, tedy procesní a hmotněprávní podmínky včetně neexistence zákonných překážek.

Soud nejprve zkoumá procesní, po té hmotněprávní podmínky. Podkladem k tomu je mu návrh a jeho přílohy. Na rozdíl od posuzování procesních podmínek, pro které jsou skutečnosti rozhodné kdykoliv v průběhu řízení, vyjma místní příslušnosti (viz výše), jsou u těch hmotněprávních skutečností rozhodné v době, kdy o nich soud rozhoduje. Význam hmotněprávních podmínek, tedy skutkových okolností důležitých pro prohlášení konkursu, se zrcadlí i v ustanovení § 154, odst. 1 OSŘ, resp. § 167, odst. 2 OSŘ, na jehož základě je pro usnesení o prohlášení konkursu rozhodující skutkový stav v době vyhlášení rozhodnutí.

Soud se tedy v této přípravné zjišťovací fázi konkursního řízení nezaměřuje na žádné jiné otázky, ani kdyby šlo o záležitosti, které by mohly mít v pozdějších fázích relevanci. Tato fáze konkursního řízení je charakterizována omezeným okruhem účastníků, který tvoří pouze dlužník, nemající dosud povahu úpadce, a ti z konkursních věřitelů, kteří podali návrh na

prohlášení konkursu nebo k němu přistoupili (§ 4, odst. 4 ZKV). Soud musí zjistit, zda jsou splněny všechny podmínky pro prohlášení konkursu, jinak bude návrh zamítnut.

POSTUPY KONKURNÍHO SOUDU

V § 12 a, odst. 1 ZKV a v souvislosti s povinností tvrzení navrhovatele dlužníka i věřitele o okolnostech osvědčujících úpadek dlužníka dle § 4, odst. 2 a 3 ZKV, není požadavek, aby podmínky konkursu byly dokázány. Díkce těchto ustanovení svědčí o tom, že zákon se zde spokojuje, jak již bylo vícekrát řečeno, s tzv. osvědčením těchto skutečností, obdobně jako u předběžných opatření, kde se poskytuje prozatímní ochrana účastníkům občanského soudního řízení nebo exekučního řízení. Zakročuje se tak proti zhoršování jeho postavení, avšak za cenu, že skutkový stav nemůže být soudem náležitě zjištěn, a subjektivní právo a jemu odpovídající povinnost nejsou tedy zcela nepochybné a neprejudikují se proti právům a povinnostem účastníka. Tzn., že soud touto prozatímní úpravou poměrů v pozdějším řízení není do budoucna sám vázán. Jde tedy o ochranu domnělého oprávněného a povinnost domněle povinného.²³

Osvědčení je tedy pojem v zákoně nedefinovaný, avšak nauka civilního procesu jej běžně užívá. Nepřímo s ním počítá např. i OSŘ v souvislosti s některými nespornými řízeními. Při srovnání s dokazováním o něm lze říci, že u zjišťovaných skutečností se soud z hlediska jejich existence či neexistence spokojí s určitým stupněm jejich pravděpodobnosti. Nemusí tedy provádět hodnocení zjištěného stavu dle pravidel v § 132 a násl. OSŘ. I z hlediska rozsahu prostředků použitých k tomuto zjišťování postačí výpovědi účastníků doložené zejména některými listinami, vyjímčně v komplikovaných případech výpověďmi jiných osob. Co se tedy týká posuzování podmínek prohlášení konkursu, není třeba provádět úplná a rozsáhlá zjišťování skutkového stavu celé konkursní kauzy ale šetření lze zaměřit jen na splnění těchto podmínek, zejména osvědčení těch hmotněprávních. Z hlediska navrhovatele to však neznamena prokázat jejich pravdivost ale pravděpodobnost a hodnověrnost, o níž si soud sám učiní úsudek.

V tomto institutu se zrcadlí požadavek na rychlost, hospodárnost konkursního řízení v jeho přípravné fázi a skutečnost, že v souladu s § 44, odst. 1 ZKV lze konkurs i po jeho prohlášení zrušit, jestliže soud zjistí, že nebyly splněny předpoklady prohlášení konkursu, např. neosvědčení existence úpadku, neexistence více věřitelů nebo se během stanovené lhůty nepřihlásil další věřitel, popř. úpadcem je samosprávný celek apod. nebo majetek dlužníka

²³ Schelleová Ilona *Civilní právo procesní* Eurolex Bohemia, Praha, 2006, str. 315

nepostačuje k úhradě nákladů konkursu. Nutno podotknout, že u osoby dlužníka-zemědělce v období od 1.4. do 30.9. nejde o ztrátu předpokladu pro prohlášení konkursu.

8. ZPŮSOBY ROZHODNUTÍ KONKURNÍHO SOUDU O NÁVRHU NA PROHLÁŠENÍ KONKURSU

ZAMÍTNUTÍ NÁVRHU NA PROHLÁŠENÍ KONKURSU

K zamítnutí návrhu na prohlášení konkursu pro nesplnění předpokladů prohlášení konkursu stačí, že nebude splněna byť jediná podmínka, ať hmotněprávní či procesní. Jestliže nebude možno konkurs prohlásit pro neodstranitelnou procesní vadu, je na místě položit si otázku, zda nebude lepší konkursní řízení zastavit dle § 104, odst. 1 OSŘ či zda má dojít dle § 12a, odst. 1 ZKV k zamítnutí návrhu. Vzhledem ke specialitě ZKV vůči OSŘ a plynulému přechodu některých procesních podmínek v hmotněprávní je druhé řešení určitě vhodnější. Jedinou možností jak zastavit konkursní řízení dle ZKV ještě před prohlášením konkursu je zpětvzetí návrhu dle jeho § 4, odst. 5. Usnesení o zamítnutí se doručuje všem účastníkům, v době jeho vydání známým, a musí obsahovat odůvodnění. Toto usnesení nabývá pouze formální právní moci, tzn., že je-li v plné moci, již jej nelze napadnout odvoláním. Materiální právní moci působící překážku věci rozsouzené toto usnesení nenabude, neboť návrh na prohlášení konkursu téhož dlužníka lze kdykoli opakovat a bude opět meritorně projednán, neboť v době nového rozhodování půjde o zcela novou situaci dlužníka, která se v čase mění. Pro další řízení o takovém novém návrhu nejsou stanoveny žádné lhůty.

ZAMÍTNUTÍ NÁVRHU NA PROHLÁŠENÍ KONKURSU PRO NEDOSTATEK MAJETKU

Skutkové okolnosti pro usnesení konkursního soudu o zamítnutí pro nedostatek dlužníkovu majetku byly již popsány výše. K jeho publikaci nutno uvést, že mimo doručení všem účastníkům se vyvěsí i na úřední desce konkursního soudu a dále i okresního (obvodního) soudu, v jehož odvodu se nachází dlužníkův podnik nebo je jeho bydliště, jsou-li mimo sídlo konkursního soudu. Soud jej dále oznámí katastrálním úřadům, které dosud evidují nemovitosti, o nichž je mu známo, že patří dlužníkovi. Jakmile usnesení o zamítnutí prohlášení konkursu pro nedostatek majetku nabude plné moci, oznámí soud tuto skutečnost příslušnému živnostenskému úřadu a orgánu, který vede Obchodní rejstřík. Vzhledem k tomu,

že konkursní soud je i rejstříkovým soudem (vyjma Krajského soudu v Praze, který je i konkursním soudem pro Hl. město Prahu a Městského soudu, který je zde rejstříkovým soudem), je třeba požadavek ZKV, aby konkursní soud podal návrh na výmaz dlužníka z Obchodního rejstříku, vnímat tak, že může jít pouze o podnět rejstříkovému oddělení téhož soudu. Přílohou takového oznámení je pak usnesení o zamítnutí konkursu pro nedostatek majetku s vyznačenou doložkou plné moci. Podle § 68, odst. 2 OBZ se k výmazu dlužníka z Obchodního rejstříku již nevyžaduje souhlas příslušného správce daně dle zvláštních předpisů ani likvidace společnosti v případě, že společnost nemá žádný majetek, při čemž k věcem, právům, pohledávkám a majetkovým hodnotám vyloučeným z podstaty se nepřihlíží.

Dojde-li k zamítnutí návrhu pro nedostatek majetku dlužníka, znamená to dle § 68, odst. 3, písm. f) OBZ zrušení obchodní společnosti a dle § 254, odst. 2, písm. b) OBZ i zrušení družstva. Vzhledem k těmto zvláštním a závažným hmotněprávním účinkům je nutné tento důvod přímo ve výroku rozhodnutí. Má tedy tytéž důsledky jako zrušení konkursu po splnění rozvrhového usnesení nebo zrušení konkursu z důvodu, že majetek úpadce nepostačuje k úhradě nákladů konkursu. Zrušením obchodní společnosti / družstva ještě nezaniká jejich právní subjektivita, k té je, pokud zbyl ještě nějaký majetek, zapotřebí i likvidace dle předpisů hmotného práva, po níž následuje výmaz z Obchodního rejstříku. To má význam zejména z hlediska výše nákladů likvidace, které jsou nižší než náklady konkursu. Majetek se při likvidaci realizuje také nejen jeho zpeněžením ale i rozdělením, reálným plněním věřitelům či rozdělením mezi společníky.

Se zamítnutím návrhu na prohlášení konkursu pro nedostatek majetku jsou spojeny ale i další významné důsledky, např.:

- nemožnost pořádat veřejnou sbírku (§ 5 zákona 117/2001 Sb. o veřejných sbírkách);
- nesplnění kvalifikačních předpokladů pro poskytnutí účelových finančních prostředků dle zvláštního předpisu (§ 8, odst. 2 Nařízení vlády č. 88/2001 Sb. o financování výzkumu a vývoje);
- nemožnost získat dotace a příspěvky ze státního rozpočtu dle zvl. předpisů (Nařízení vlády č. 505/2000 Sb., kterým se stanoví podpory programů k podpoře mimoprodukčních funkcí zemědělství, k podpoře aktivit podílejících se udržování krajiny, programů k podpoře méně příznivých oblastí, dotace k odbahnění rybníků etc.);
- zrušení licence pro podnikání v energetických odvětvích (§ 10, odst. 3 zákona č. 458/2000, Energetický zákon);

- zrušení nadace/ nadačního fondu, o.p.s.;
- nesplnění kvalifikačních předpokladů pro veřejné zakázky;
- zánik povolení pro obchodování se zahraničním vojenským materiálem;
- odnětí k obchodování s cennými papíry;
- odnětí k povolení vzniku investičního fondu, investiční společnosti;
- vyloučení z burzovních obchodů;
- zákaz k vydání oprávnění k nákupu a prodeji cenných papírů;
- vznik překážky být členem statutárního nebo jiného orgánu PO po dobu 3 let;
- zánik účasti komanditisty v k.s.;
- zánik členství v družstvu;
- zánik účasti tichého společníka na podnikání dlužníka;
- vyškrtnutí v.o.s. ze seznamu správců;
- vznik překážky provozování živnosti po dobu 3 let;
- zánik povolení k jednotlivým činnostem dle atomového zákona;
- vyškrtnutí ze seznamu advokátů;
- zánik autorizace v energetice atd.

Tyto účinky zamítnutí prohlášení konkursu pro nedostatek majetku by měly přicházet v úvahu až jako poslední možnost. V pochybnostech je tedy lepší konkurs dle stávající úpravy prohlásit a dát tak konkursním věřitelům a zejména konkursnímu správci možnost bezprostředně a detailně posoudit majetkové poměry dlužníka. Soudu je nakonec dána možnost konkurs i po jeho prohlášení zrušit, zjistí-li se, že majetek podstaty (nikoli již dlužníka) nepostačuje k úhradě nákladů konkursu (§ 44, odst. 1, písm. d ZKV) poté, co byla vyčerpána záloha na náklady konkursu.

Ani toto rozhodnutí nepůsobí překážku věci rozsouzené ve smyslu § 159, odst. 3 OSŘ, neboť ekonomické poměry každého dlužníka se v čase mění a dlužník svůj majetek průběžně nabývá nebo pozbývá. Předpokladem samozřejmě je, aby po zamítnutí návrhu pro tento důvod dlužník nadále existoval neboť jak již bylo řečeno, u PO v takovém případě dochází k jejímu zrušení a následnému zániku. Je totiž teoreticky možné, aby dlužník před svým zánikem nabyt ještě nějaký majetek, a prohlášení konkursu by bylo možné domáhat se znovu.

§ 12a, odst. 5 ZKV upravuje legitimaci k podání odvolání proti usnesení, kterým byl zamítnut návrh na prohlášení konkursu, ať z jakéhokoliv důvodu. Jde-li o věřitelský návrh, přiznává ZKV právo věřiteli podat odvolání proti usnesení o zamítnutí jeho návrhu, zrovna tak jako ostatním k řízení přistoupiвшим věřitelům. Úspěšnému dlužníkovi, jako žalobcově odpůrci,

zde ZKV právo na odvolání nepřiznává. Je přitom lhostejné, z jakého důvodu byl návrh na prohlášení konkursu zamítnutý. Jde-li o dlužníkův návrh, přiznává ZKV toto právo i dlužníkovi jako navrhovateli. Pokud by k takto zahájenému návrhu přistoupil i některý z věřitelů, má i on toto právo.

Půjde-li o usnesení, kterým byl návrh na prohlášení konkursu zamítnut z důvodu zřejmého nedostatku majetku dlužníka, přiznává ZKV legitimaci k podání odvolání i tzv. „známému věřiteli“²⁴, který dosud nebyl účastníkem konkursního řízení. Okruh všech známých věřitelů lze zjistit zejména z řádného seznamu majetku a závazků. Smyslem tohoto ustanovení je umožnit vzhledem k významným a v podstatě nevratným hmotněprávním důsledkům, které s sebou přináší zamítnutí návrhu na prohlášení konkursu pro nedostatek majetku (zejména zrušení a zánik společnosti), napadnout takové rozhodnutí i těm věřitelům dlužníka, kteří dosud stáli mimo konkursní řízení. Jde typicky o případy, kdy konkurs navrhuje dlužník a je doposud jediným účastníkem řízení. Legitimaci k tomuto úkonu je doložení pohledávky vůči dlužníkovi, byť dosud nesplatné, a to za podmínek jako věřitel, který by se jinak prohlášení konkursu mohl domáhat. Podáním odvolání přistupuje takový věřitel automaticky ke konkursnímu řízení, obdobně jakoby přistoupil dle § 4, odst. 4 ZKV. Proto je vhodné přednostně doručit usnesení o zamítnutí pro nedostatek majetku všem známým věřitelům dlužníka a teprve pak účastníkům konkursního řízení, a to proto, aby bylo možné předejít nežádoucí situaci, kdy by se dlužník jako navrhovatel a jediný účastník vzdal práva odvolání, a tím ukončil i lhůtu pro odvolání všem známým věřitelům. Předpokladem úspěšného odvolání proti usnesení o zamítnutí konkursu pro nedostatek majetku je uvedení konkrétních skutečností o jiném majetku dlužníka, který dosud nebyl posuzován v době rozhodnutí o návrhu na prohlášení konkursu včetně majetku 3. osob, který by v případě prohlášení konkursu patřil do konkursní podstaty (§ 15, § 16, § 27, odst. 5 ZKV). Co se týká usnesení o prohlášení konkursu, tady tzv. „známý věřitel“ odvolací právo nemá a jeho případným podáním se účastníkem řízení ze zákona, jako ve výše uvedeném případě, nestává.²⁵

Zamítnutí návrhu na prohlášení konkursu je spolu s odmítnutím návrhu a zastavením řízení jedinou formou odepření konkursu. Odklad konkursního řízení jako v jiných zemích nebo jak ho znal zákon z r. 1931 současná úprava nezná.²⁶ Existuje-li v době rozhodování o zamítnutí

²⁴ Zelenka Jaroslav Maršíková Jolana *Zákon o konkursu a vyrovnání a předpisy související – komentář, 2 vyd. Linde Praha, 2002, str. 202*

²⁵ Krčmář Zdeněk *Přehled judikatury ve věcech konkursu a vyrovnání, Aspi, Praha, 2005 R52/1998 (stanovisko NS), XVIII, str. 47*

²⁶ Zelenka Jaroslav Maršíková Jolana *Zákon o konkursu a vyrovnání a předpisy související – komentář, 2 vyd. Linde Praha, 2002, str. 297*

návrhu zákonná překážka spočívající v omezení určitou dobou (viz § 67c ZKV), konkursní soud by měl vyčkat jejího uplynutí, popř. může dlužník prohlásit, že na jejím trvání netrvá.

Dle § 43, odst. 2 OSŘ lze návrh usnesením **ODMÍTNOU** pro nedoplnění návrhu nebo neodstranění jeho vad, pro které nelze v řízení pokračovat (nesrozumitelnost, nejasnost, neoznačení navrhovatele, neuvedení petitu, čeho se navrhovatel domáhá atp.), ač byl navrhovatel k jejich doplnění či nápravě vyzván.

ZASTAVENÍ konkursního řízení je možné pro nezaplacení zálohy na náklady konkursu, ač k tomu byl navrhovatel soudem vyzván, dle § 5, odst. 2 ZKV nebo pro zpětvzetí návrhu dle § 4, odst. 5 ZKV. V praxi k němu dochází i dle § 96, odst. 2 OSŘ nebo pro neodstranitelné vady řízení dle § 104, odst. 1 OSŘ.

Je důležité podotknout, že usnesení o odmítnutí návrhu na prohlášení konkursu a usnesení o zastavení řízení spolu s usnesením o zamítnutí návrhu pro neosvědčení úpadku dlužníka nebo pro nedoložení další pohledávky věřitele (popř. navrhovatel nedoloží vlastní pohledávku) jsou meritorními rozhodnutími.

USNESENÍ O PROHLÁŠENÍ KONKURSU, je klíčovým rozhodnutím v konkursním řízení dle stávající právní úpravy. Po něm nastupují četné významné účinky prohlášení konkursu dle § 14 ZKV jako např. přechod oprávnění úpadce nakládat s majetkem podstaty, nemožnost provedení exekuce na majetek patřící do podstaty, proměna nesplatných pohledávek ve splatné atd. Usnesení o prohlášení konkursu musí obsahovat i ustanovení správce konkursní podstaty a výzvu věřitelům k přihlášení jejich pohledávek. Kromě doručení účastníkům se vyvěšuje na úřední desce soudu, oznamuje se též některým dalším správním orgánům a publikuje v Obchodním věstníku. Odvolání proti tomuto usnesení nemá odkladný účinek neboť ten nastává již vyvěšením na úřední desce soudu, a to i vůči všem 3. osobám nezúčastněným na řízení, i tehdy, dozví-li se o prohlášení konkursu později. Jiná úprava není z hlediska právní jistoty ani možná²⁷.

V úvahu též připadá usnesení soudu o **POSTOUPENÍ** věci pro místní nebo věcnou nepříslušnost.

Po prohlášení konkursu je meritorním rozhodnutím až vydání rozvrhového usnesení nebo eventuálně potvrzení nuceného vyrovnání. Pouze těmito rozhodnutími je naplněn cíl konkursního řízení, totiž poměrné uspokojení věřitelů z konkursní podstaty.

²⁷ Winterová Alena a kol., *Civilní právo procesní*, 4. vydání, Linde Praha, 2006, str. 643

9. SHRNU TÍ

Dosavadní vývoj konkursního řízení v České republice byl poznamenán jeho průměrnou délkou a nízkým výtěžkem pro věřitele, což se odrazilo i v hodnocení správce konkursní podstaty veřejností, která je v řebříčcích serióznosti profesí posazuje na nejnižší příčky. Toto jednostranně odsuzující kliše se často vztahuje i na konkursní soudce a stalo se tak bohužel měřítkem pohledu na všechny konkursní soudce.²⁸ Většina konkursních řízení dle stávajícího zákona zároveň směřovala především k likvidaci podniků.

K výše uvedenému hodnocení přispívají i fakta, dle nichž délka konkursního řízení v ČR činí v průměru cca 5,5 roku²⁹, zatímco průměrná délka v Irsku, Belgii, Finsku a Norsku se pohybuje okolo půl roku. Současně se v těchto zemích společnost dostane do konkursního řízení mnohem snáze než u nás. Naskýtá se otázka, zda to pro podnikatelskou obezřetnost a morálku v úvěrových vztazích v podnikatelské i nepodnikatelské sféře není vhodnější legislativní metoda.

V České republice v průměru dostane věřitel z přihlášené a správcem konkursní podstaty odsouhlasené pohledávky v hodnotě 100 Kč necelých 19 Kč, což je nejnižší částka ze všech členských zemí EU. Ve Finsku dostanou věřitelé téměř 90 % svých investic a Japonsku dokonce přes 92 % hodnoty. V Irsku, Belgii, Nizozemsku či Velké Británii jsou na tom jen o málo hůře (viz tabulka). Dostane-li se dlužník do konkursu v ČR, přihlašuje věřitel zpravidla své pohledávky jenom proto, aby měl podklad pro jejich oprávněný odpis ve své účetní evidenci. Nebezpečí netkví jen v tom, že tak není naplňován v podstatě cíl zákona, ale i to, že věřitelé se pak v důsledku toho sami mohou dostat do existenčních problémů.

Země	Návratnost v %	Země	Návratnost v %
Česko	18,5	Dánsko	70,5
Polsko	27,9	Rakousko	73,7
Lotyšsko	34,8	Portugalsko	75
Itálie	39,7	Španělsko	77,6
Maďarsko	39,7	Velká Británie	85,2
Estonsko	39,9	Nizozemí	86,3
Slovinsko	44,9	Belgie	86,4
Řecko	46,3	Irsko	87,9

²⁸ viz též kauza konkursního soudce Berky, v níž dosud nebylo pravomocně rozhodnuto

²⁹ Veselá Jarmila, vedoucí právní komise a prezidentka KSKŘI, Konkursní noviny z 16. 5. 2007, roč. X, č. 10, str. 1

Francie	48	Finsko	89,1
Slovensko	48,1	Norsko	91,1
Litva	50,5	Japonsko	92,7
Německo	53,1		

Zdroj: Světová banka in Konkursní noviny, č. 7/2007, ročník X, strana 11

Z hlediska stávající úpravy podmínek prohlášení konkursu, účinné k 31.12.2007, a v porovnání s pozdějšími fázemi konkursního řízení, lze říci, že prohlásit konkurs v našich právních podmínkách nebylo a není náročný proces, který by celé konkursní řízení nadměrně ztěžoval a zpomaloval. A to i vzhledem k tomu, že klasické dokazování zde neprobíhá a soud i prohlášený konkurs po komplexních zjištěních může zrušit. To, co ve stávající úpravě podmínek v konkursním řízení chybělo, jako např. přesnější vymezení některých procesních institutů vůči obecné úpravě v OSŘ a některých pojmů (viz účastenství, vedlejší účastenství), bylo v průběhu let napravováno četnou a konstantní judikaturou konkursních soudů v těchto věcech. Koncepční chyby ve stávajícím zákoně (nestanovení vyšetřovací zásady, obrácení důkazního břemene), popř. některé výkladové nejasnosti (viz pojem „delší doba“ u platební neschopnosti), které měly jistě vliv na délku konkursního řízení i v jeho přípravné zjišťovací fázi do prohlášení konkursu, byly v novém zákoně napraveny, resp. koncipovány jinak a naděje na zrychlení, dnes již terminologií nového zákona insolvenčního řízení v jeho první fázi do rozhodnutí o úpadku, je tak ještě větší.

To, co je dnešní úpravě vyčítáno z pohledu různých mezinárodních institucí (MMF, Světová banka, WTO), řady potencionálních zahraničních investorů a obecně i české veřejnosti, je tak současný stav úpadkového práva v České republice vůbec. Děje se tak i v hodnotících studiích a zprávách zahraničních institucí, kde se pravidelně objevuje kritika našeho soudnictví, zaměřená na vynutitelnost práva, na nedostatečnou funkčnost a pomalost obchodního soudnictví, v jehož rámci bývají explicitě zmiňovány i konkursní soudy.

Jakkoliv kvalitní úprava úpadkového práva však nevede bezprostředně ke zvýšení úrovně ekonomiky dané země a je pouze předpokladem pro rychlé a účinné řešení problémů podnikatelských subjektů v krizi. Nedostatky právní úpravy v této oblasti, zvláště nízká transparentnost, se však mohou promítnout do hospodářské situace zprostředkovaně. Obecná zkušenost ze zahraničí vypovídá totiž o tom, že i relativně špatná úprava úpadkového práva se nemusí projevit v ekonomické sféře, zejména ve vazbě na zahraniční investice, negativně, jde-li o úpravu co do legitimního očekávání předvídatelnou, tzn. úpravu na jejímž základě mohou ekonomické subjekty plánovat své tržní operace z hlediska předpokládaných konkursních

poměrů.³⁰ Z těchto hledisek nelze říci, že by stávající úprava úpadku v ČR pouze neuspěla. Problémem se stala, již zmíněná pomalost v projednávání konkursních věcí a nedostatečná transparentnost konkursního řízení, která se týkala především právě fázi řízení po prohlášení konkursu, což opět nutno uvést na obranu úpravy podmínek prohlášení konkursu.

Tyto problémy týkající se konkursního soudnictví jsou však v řadě ohledů, jako je např. pomalost v projednávání věcí, problémem české justice vůbec a souvisí s její celkovou reformou a elektronizací. V úpravě úpadku v ČR bylo významně pokročeno v nové úpravě insolvenčním zákonem, který vstoupí v účinnost 1.1.2008 a který dává větší možnosti nejen dlužníkům, jímž úpadek hrozí, popř. se v něm již ocitli, a to v podobě institutů reorganizace a oddlužení umožňujících sanaci dlužníka, ale i věřitelům, kteří mohou insolvenční řízení více ovlivňovat a dohlížet na něj, s cílem dosáhnout co nejvyššího výtěžku z majetkové podstaty dlužníka a tak zrychlení insolvenčního řízení napomoci.

10. NOVÁ PRÁVNÍ ÚPRAVA

10.1 OBECNĚ

Nově přijatý insolvenční zákon vychází z americké právní úpravy, která se v různých podobách prostřednictvím mezinárodních organizací rozšiřuje po celém světě. Přestože se vždy v základních rysech jedná o podobný text zákona, má tato úprava s ohledem na specifika právních řádů v jednotlivých zemích různé účinky.

Smyslem nového zákona v České republice není jen vyvážení postavení soudce, správce konkursní podstaty a věřitele, ale zejména zrychlení konkursů, které je spolu se zvýšením výtěžku z konkursní podstaty pro věřitele hlavním motivem nové úpravy úpadkového práva v ČR.

Insolvenční rejstřík, veřejně dostupný elektronický registr firem v konkursu, který je jedním z nejrozsáhlejších záměrů českého zákonodárství, jak české soudnictví elektronickou cestou zrychlit a zbavit přebujelé agendy v listinné podobě, a který je nezbytnou součástí fungování nového systému s plánovaným datem od 1.1.2008, má být tímto cílům nápomocen, a to zejména v oblasti doručování, která je v současné podobě mimo jiné příčinou zdlouhavého

³⁰ Krčmář Zdeněk *Současnost a perspektivy úpadkového práva, Sborník vědecké konference, 2002, nakladatelství Lince Brno pro VŠ Karla Engliš, s.r.o.*

projednávání jednotlivých konkursů. Zde budou zveřejněny různé písemnosti, které byly v dosavadní podobě zveřejňovány na úřední desce soudu a v Obchodním věstníku. Problémy s doručováním obsílek budou vyřešeny tak, že tzv. prosté doručování písemností bude prováděno vedle vyvěšení na úřední desce insolvenčního soudu také jejich zveřejněním v insolvenčním rejstříku (pro obě platí označení „doručení vyhláškou“, dle § 71 Insolvenčního zákona, dále jen „IZ“). U osob, u nichž se předepisuje tzv. zvláštní způsob doručení, se předpokládá doručení písemností na tu adresu, kterou uvedou jako kontaktní ve svém posledním podání adresovaném soudu. Pokud se písemnost nepodaří doručit na takové adrese (pošta uvede, že adresát je neznámý), soud ji opět doručí vyhláškou, tzn. vyvěsí na úřední desce insolvenčního soudu a prostřednictvím zveřejnění v insolvenčním rejstříku. Již by se tedy nemělo stávat, jako dosud, že v pozdějších fázích insolvenčního řízení bude stále zpochybňováno doručování dřívějších písemností, včetně soudních rozhodnutí. V této veřejně přístupné databázi si bude moci každý zároveň zjistit, jestli není např. jeho obchodní partner před konkurzem a proces konkursu bude moci sledovat na webových stránkách insolvenčního rejstříku. Tím, že elektronický insolvenční rejstřík bude obsahovat i insolvenční spisy, bude princip získávání informací ze spisu založen na principu, že konkurs je věc veřejná.

Protože se legislativně-technické práce na tomto rejstříku zpozdily, nemohl být v legisvakanci době zákona spuštěn testovací chod nového systému a nová právní úprava nevstoupila v účinnost v původně avizovaném termínu 1.7.2007.

Dalším vítaným krokem v novém zákoně, a to ze strany konkursních soudců, bude zřízení pozic asistentů konkursních soudců, kteří soudcům ulehčí od procesní i jiné agendy, jejíž vyřizování soudci bylo také jedním ze zpomalujících prvků dosavadního konkursního řízení (§ 13 IZ).

Z pohledu bankovních institucí a FO-nepodnikatelů je významným přínosem nového zákona institut oddlužení, lidově označovaný jako osobní bankrot (§ 389 a násl. IZ). Znamená pro FO-nepodnikatele možnost řešit zodpovědně jejich předlužení a „za odměnu“ částečné „odpuštění“ jejich závazků po splatnosti. Tato úprava má být ochranou před celoživotním finančním břemenem FO-nepodnikatelů a má přinést maximální efekt i pro věřitele. Nový zákon tak reaguje na aktuální situaci na úvěrovém trhu v ČR, neboť dluhy českých domácností rostou ročně o 30 % a objem bankovních úvěrů v loňském roce dosáhl již cca 500 Miliard Kč, při čemž ze 70 % jde o bankovní úvěry na bydlení zajištěné nemovitostmi a z 25 % o spotřební úvěry. Přestože např. ve Švédsku, Dánsku a Nizozemsku je zadlužení ještě

mnohem vyšší a v současné době se nacházíme na 50 % zadlužení sousedního Rakouska a Německa. Leasingové společnosti půjčily lidem v minulém roce dalších více než 60 Miliard Kč a od r. 1995 vzrostly dluhy domácností v ČR o neuvěřitelných 800 %. ³¹ Institut oddlužení, který existuje např. v Rakousku již od r. 1995, je proto pro dlužníka i věřitele s ohledem na výše uvedené jistě vítaným krokem. Dlužník má 2 možnosti, jak se s věřitelem dohodnout (§ 398 IZ):

- i. oddlužení jednorázovým způsobem, zpeněžením majetkové podstaty (tj. rozprodání majetku dlužníka)
- ii. plnění splátkovým kalendářem. Podmínkou zde je, aby majetkem bylo splaceno alespoň 30 % dluhu a do 5 let se dlužník zaváže splatit maximální možnou část dluhu, o jejíž výši a placení ve splátkách rozhodne soud.

Srovnáme-li úpravu oddlužení s platným institutem vyrovnání, zjistíme, že při nuceném vyrovnání po prohlášení konkursu se věřitelům 2. třídy garantuje jen 15 % hodnoty jejich pohledávek do 1 roku od podání návrhu na nucené vyrovnání. Při vyrovnání je věřitelům, jejichž pohledávky nemají přednost, garantováno 30 % pohledávek do 2 let od podání návrhu na vyrovnání. Argument, že 30 % z hodnoty pohledávky při dnešním institutu oddlužení je málo, tudíž neobstojí. Hranice 30 % byla při přípravě insolvenčního zákona prověřována i z ekonomického hlediska a přijaté řešení tomu také odpovídá.

Někteří dlužníci by tak mohli teoreticky podat návrh na osobní bankrot i několikrát za život, tzn. opakovaně. Je zde ale limitace bankou, resp. její úvěrovou politikou, zda by úvěr již jedenkrát „zbankrotovanému“ dlužníkovi vůbec poskytla.

Novostí je i institut reorganizace (§ 316 a násl. IZ), které je protipólem oddlužení pro PO a FO-podnikatele, a kterou se rozumí zpravidla postupné uspokojování pohledávek věřitelů při zachování provozu dlužníkovy podniku, zajištěné opatřeními k ozdravení hospodaření tohoto podniku podle soudem schváleného reorganizačního plánu s průběžnou kontrolou jeho plnění ze strany věřitelů, a která ve zkratce znamená větší možnost sanace dlužníka, který je podnikatelem, za podmínek v zákoně uvedených.

Zákon však u obou těchto institutů počítá s kriteriem poctivosti. To znamená, že při povolení oddlužení nebo reorganizace se zkoumá také to, zda stejná osoba, její zákonný zástupce, popř. její statutární orgány již nebyli podrobena stejnému režimu v minulých 5-ti letech a jaký byl výsledek předcházejících řízení, popř. zda nebyla dotyčná osoba pravomocně odsouzena za majetkový nebo hospodářský trestný čin (§ 326, odst. 2, § 395, odst. 3 IZ).

³¹ Harald Walitsch, Marie Švagrová (Česká spořitelna), *Konkursní noviny* z 18.4.2007, ročník X, č. 8, str.

V novém zákoně je řešen i úpadek finančních institucí, tj. bank, spořitelních a úvěrních družstev nebo institucí elektronických peněz po odnětí jejich povolení nebo licence (§ 367 a násl. IZ).

Posílena byla i role věřitelů, zejména jejich vliv na zpeněžení majetku (§ 58, odst. 2 IZ) a na změnu insolvenčního správce (§ 28 a násl. IZ). Taktéž soudce se má aktivněji podílet na výkonu dohlédací činnosti, a to tak, že v zákoně byly stanoveny prvky vyšetřovací zásady, tzn. povinnost soudu provést i jiné důkazy, než účastníci navrhli (§ 86 IZ).

Zrychlí se taktéž doba nutná k tomu, aby rozhodnutí osvědčující úpadek, nynější terminologií usnesení o prohlášení konkursu, nabylo plné moci, což má být dosaženo omezením odvolacích důvodů věřitele proti tomuto rozhodnutí (§ 141, odst. 1 IZ).

S přihlédnutím k tomu, že IZ určuje, kdy nejpozději se má konat přezkumné jednání (§ 137, odst. 2, 190, odst. 2 IZ), nebo že má v novém zákoně stanovenu lhůtu pro svolání schůze věřitelů (§ 47, odst. 1, § 137, odst. 1 IZ), by se měla zrychlit i druhá fáze insolvenčního řízení, ve které probíhá proces zjišťování pohledávek a rozhodování o způsobu řešení úpadku.

Ve stávajícím, již publikovaném znění nového zákona se však ukazují i nedostatky a možná kontraproduktivnost nové úpravy, a to i s ohledem na kritiku odborné veřejnosti v legisvakanční době zákona.

Např. z řad předsedů Krajských soudů se ozývají názory, že nový zákon, který má od ledna zrychlit dnes nejpomalejší konkurzy v Evropě, může firmám přinést velké potíže a státu až miliardové škody. Soudci totiž varují, že nedokonalý zákon umožní podvádět. Bude-li se firma např. chtít zbavit svého konkurenta, navrhne jej jednoduše poslat do konkursu, i když bude bez dluhů. Takto "zadlužený" podnik se totiž bezprostředně po podání návrhu má dle nové úpravy objevit v internetovém rejstříku ve lhůtě 2 hodin (101, odst. 1 IZ), aniž by soudní orgán přezkoumal, zda je návrh oprávněný. Než se oprávněnost takto podaného návrhu objasní, může dojít k tomu, že firma uvedená v rejstříku jako nespolehlivý dlužník přijde např. o vítězství ve veřejné soutěži. Soudci v tomto vidí obrovské riziko škod, které mohou jít do miliard, a které pak mohou poškozené firmy vymáhat na státu.

Na druhé straně kroky vedoucí k ozdravení podniků v úpadku, zlepšení postavení věřitelů a zrychlení konkursů jsou v nové úpravě více než zřejmé. Tvůrci zákona s spolu s Ministerstvem spravedlnosti obhajují možné nedostatky v úpravě tím, že s ohledem na vysokou společenskou potřebu nového insolvenčního zákona byla stanovena příliš krátká legisvakanční doba, a to pouhých 13 měsíců. Poukazují tak na případy v jiných evropských

zemích, kde byla při přijetí obdobných úprav tato lhůta stanovena v řádu několika let, nikoli měsíců. V legisvakanční lhůtě nového zákona, tj. v období od publikace předpisu, kdy se stal součástí právního řádu, do doby jeho účinnosti a právní závaznosti, musí dojít ke spuštění celého nového systému, tzn. vydávání povolení správcům, příprava soudů na paralelní aplikaci nové a staré úpravy. Musí také dojít ke spuštění již zmíněného insolvenčního rejstříku, náročnost jehož přípravy a nezbytnost jehož fungování již byly nastíněny, a který musí dosáhnou současně kompatibility s celým projektem eGovernmentu, tj. „elektronickou justicí“.

10.2 PŘEDPOKLADY ROZHODNUTÍ O ÚPADKU

Klíčovým momentem v insolvenčním řízení dle nového zákona je rozhodnutí o úpadku (§ 136 a násl. IZ), které je stejně významným rozhodnutím jako prohlášení konkursu dle stávajícího zákona, neboť z určení existence či neexistence úpadku se odvíjí další zákonem předpokládané možnosti dlužníka. Pro další fáze insolvenčního řízení byla nová úprava nastavena tak, aby bylo možné diferencovat způsoby úpadku dle jeho povahy. K návrhu dlužníka PO/FO-podnikatele nebo přihlášeného věřitele je možné řešit úpadek reorganizací, k návrhu dlužníka FO-nepodnikatele oddlužením. Konečné rozhodnutí o všech způsobech řešení úpadku, tzn. konkursu, oddlužení i reorganizaci je však ponecháno na soudu.

Co se týká náležitostí zahájení insolvenčního řízení zůstává stále ovládáno zásadou dispoziční, tzn. je možné jej zahájit pouze k návrhu dlužníka, popř. osob za něj jednajících nebo na návrh věřitele. Co se týká náležitostí samotného návrhu, nový zákon vyloučil aplikaci § 79 OSŘ a nahradil jej vlastní úpravou, která v podstatě kopíruje § 79 OSŘ a je uzpůsobena specifikám insolvenčního návrhu (§ 103 IZ). Nadále zůstává, díky původního zákona, povinnost navrhovatele uvést rozhodující okolnosti osvědčující úpadek dlužníka a označit důkazy, jichž se dovolává, tedy povinnost tvrzení a důkazní.

Z hlediska zda jde o návrh věřitele či dlužníka je u věřitelského návrhu novinkou, že jako přílohu ke svému návrhu musí doložit i přihlášku své pohledávky (§ 105 IZ), což se doposud dělo až v momentech po prohlášení konkursu. Má tak být ulehčeno soudům při osvědčování úpadku a existenci více dlužníkových věřitelů. Nově jsou též specifikovány jeho závazky jako splatné peněžité závazky. Dlužník musí vedle zachovaných náležitostí ke svému návrhu na rozhodnutí o úpadku připojit nově i seznam svých zaměstnanců (§ 104, odst. 1, písm. c) IZ).

Insolvenční návrh, který neobsahuje všechny náležitosti nebo je nesrozumitelný nebo neurčitý, insolvenční soud odmítne, nelze-li pro tyto vady v řízení pokračovat (§ 128 IZ). Učiní tak do 7 dnů od dne podání návrhu. Toto je nová a odlišná úprava oproti benevolentnější staré úpravě, kde aplikovatelnost § 43 OSŘ nebyla vyloučena. Nejsou-li však k návrhu připojeny stanovené přílohy nebo tyto neobsahují stanovené náležitosti, soud určí navrhovateli lhůtu k nápravě, ne však delší než 7 dnů. Taková úprava má tak být opět nápomocna zrychlení insolvenčního řízení.

Co se týká předpokladů a povinností insolvenčního soudu pro rozhodnutí o úpadku, bude nově povinen provést i jiné, než účastníky navrhované důkazy, čímž byl do nové úpravy vložen prvek zásady vyšetřovací. V dohlédací i rozhodovací činnosti má být insolvenčnímu soudci nápomocen vyšší soudní úředník nebo asistent soudce, což by mělo soudcům odlehčit zejména od procesní i jiné agendy netýkající se rozhodnutí ve věci samé (§ 12, odst. 2, § 13 IZ). Pro určení věcné a místní příslušnosti soudu, který rozhoduje v insolvenčním řízení a v incidenčních sporech, platí stále ustanovení OSŘ (§ 7, odst. 2 IZ).

U hmotněprávních podmínek rozhodnutí o úpadku doznala výrazné změny samotná definice úpadku ve formě platební neschopnosti (§ 3 IZ). Pro její definici se již neužije ustanovení, že dlužník „neplatí své splatné závazky delší dobu“, kde bylo užito neurčitěho právního pojmu, který způsoboval výkladové nejasnosti, ale preciznější označení „peněžité závazky po dobu delší než 30 dnů po jejich splatnosti, které není schopen plnit“. A zde jsou nově zakotveny 4 varianty vyvratitelné právní domněnky (§ 3, odst. 2 IZ) neschopnosti tyto peněžité závazky plnit, a to jest zastavení plateb podstatné části peněžitých závazků dlužníka nebo jejich neplnění po dobu delší než 3 měsíce nebo nemožnost dosáhnout uspokojení některé ze splatných pohledávek vůči dlužníku výkonem rozhodnutí nebo exekucí, a nebo nesplnění povinnosti předložit seznamy uvedené v § 104, odst. 1 IZ, kterou mu uložil soud. Tato nová úprava by měla soudům usnadnit posuzování jednotlivých případů z hlediska, zda nejde při platební neschopnosti jen o přechodný stav, při čemž důkazní břemeno je přesunuto z věřitele na dlužníka.

Vyvratitelná právní domněnka, že dlužník je v úpadku, se uplatní i u dlužnického návrhu, kde stačí osvědčení rozhodných skutečností údaji uvedenými v návrhu a jeho přílohami. Znamená to, že o úpadku k návrhu dlužníka lze rozhodnout bezprostředně, nebude-li v řízení prokázáno, že dlužník v úpadku není.

Hmotněprávní podmínka spočívající v dostatečné výši dlužníkovy majetku postačující k úhradě nákladů konkursu se uplatní i nové úpravě (§ 142, písm. d) IZ), která byla precizována v § 144 IZ.

Stran překážek prohlášení konkursu do výčtu subjektů, pro které nelze IZ užít, přibyli vedle těch stávajících stát, VZP, ČNB, veřejné vysoké školy, Fond pojištění vkladů, Zajišťovací fond družstevních záložen a Garanční fond obchodníků s cennými papíry (§ 6 IZ). Dočasná překážka použití nového zákona platí nově pro finanční instituce, po dobu, kdy jsou nositeli licencí nebo povolení dle zvláštních předpisů, povolujících jejich činnost. Po odejmutí jejich povolení nebo licence se užije IZ v § 367 a násl. Dále nelze IZ dočasně užít pro zdravotní pojišťovnu po dobu, kdy je nositelkou k povolení veřejného zdravotního pojištění a pro politickou stranu nebo hnutí v době vyhlášených voleb. U těchto subjektů zde již není ohraničení 10-denní lhůtou jako ve stávajícím zákoně, tzn. lhůta pro jejich eventuelní ochranu je kratší. Pro subjekty, jejichž převážným předmětem je zemědělská prvovýroba, již v novém zákoně neplatí ani dočasná překážka aplikace insolvenčního zákona, nejsou již tedy chráněny vůbec.

Institut nahrazující ochranou lhůtu, tzv. moratorium (§ 115 a násl. IZ) je také dočasnou překážkou rozhodnutí o úpadku.

Pokud by jsme se měli zabývat samotným prohlášením konkursu, tzn. jedním z rozhodnutí insolvenčního soudu, které má zpravidla proběhnout do 3 měsíců po rozhodnutí o úpadku (§ 149 IZ), je jeho překážkou i povolení oddlužení u FO-nepodnikatele nebo povolení reorganizace u PO/FO- podnikatelů, tedy další varianty, o nichž soud spolu s rozhodnutím o úpadku může rozhodnout vzhledem ke svým zjištěním a byly-li navrženy. Nejsou to však překážky absolutní, neboť při nesplnění podmínek pro reorganizaci nebo oddlužení (§ 326 IZ) nebo v jejich průběhu (§ 363 IZ) může vždy soud o prohlášení konkursu ještě rozhodnout, resp. se v insolvenčním řízení pokračuje dále.

V souladu s § 107, odst. 1 a 2 IZ další insolvenční návrh podaný na téhož dlužníka dříve, než insolvenční soud vydá rozhodnutí o úpadku, se považuje za přistoupení k řízení. Od okamžiku, kdy takový návrh dojde insolvenčnímu soudu, u kterého probíhá řízení o původním insolvenčním návrhu, se osoba, která jej podala, považuje za dalšího insolvenčního návrhovatele. Musí však přijmout stav řízení, jaký tu je v době jejího přistoupení. V konečném důsledku tedy o dalším insolvenčním návrhu týkajícím se totožného dlužníka rozhodnout nelze, a to ani před rozhodnutím o úpadku, kde se jedná o přistoupení k prvnímu návrhu, ani po rozhodnutí o úpadku, kde na základě § 107, odst. 4 IZ k dalšímu návrhu soud

nepřihlíží. Tato ustanovení jsou opět vyjádřením zásady překážky věci zahájené v její modifikované podobě, typické pro insolvenční, dříve konkursní řízení. Spolu se zásadou rei iudicate odrážející se v insolvenčním řízení např. v § 326, odst. 1, písm. b) , § 395, odst. 2, písm. a) IZ nachází litispendence uplatnění v důležité procesní zásadě ne bis in idem i v nové právní úpravě.

Toto jsou jen některé aspekty podmínek, resp. předpokladů rozhodnutí o úpadku, které se v souladu s novou úpravou větví do dalších možností řešení úpadku, a pro které v této diplomové práci i v souladu s jejím zadáním nemám již vyhrazený prostor.

11. ZÁVĚREM

Jak se nový zákon osvědčí, je dosud velká neznámá. Že je však krokem vpřed, vedoucím ke zrychlení řešení situací, kdy se dlužník dostane do úpadku, je vzhledem k uvedeným novostem v úpravě insolvenčním zákonem více než zřejmé, a to jak z pohledu dlužníka, tak i věřitele. Případné nevyváženosti a mezery v zákoně, kterých se, jak bylo uvedeno, např. obávají soudci, bude možné řešit teprve po prvních měsících chodu nového systému. Nezbyvá nám tedy nic jiného, než vyčkat, jak si zákon tzv. „sedne“, tak jako v případě jiných revolučních právních úprav v naší justici, jako je např. i nová úprava doručování pro celou oblast civilního soudnictví.

Naskytá se však i otázka, zda samotný insolvenční zákon vůbec může mnoho změnit, pokud se nepodaří změnit návyky a způsoby jednání všech, kteří úpadkové právo ovlivňují a v této souvislosti i vnímání funkce práva společností v České republice. K nelehkému úkolu, jakým je udržování důvěry v právní stát, právo a jeho vynutitelnost, a to nejen ve společnosti ale i samotné justici a zprostředkovaně i ve sféře moci výkonné a zákonodárné, se nová úprava určitě snaží přispět. Právo jako významný nástroj regulace všech závažnějších dějů ve společnosti může a má být změnám těchto návyků a způsobů jednání výrazně nápomocno. Nová úprava úpadkového práva insolvenčním zákonem se tak alespoň na chvíli stává stmelujícím prvkem těchto snah, neboť je dlouho očekávanou změnou současných neutěšených konkursních poměrů.

12. BIBLIOGRAFIE

Seznam použité literatury:

- Zoulík František: Zákon o konkursu a vyrovnání, komentář, SEVT Praha a nakladatelství FRANCES, 1. vydání, Praha, 1992;
- Zoulík František: Zákon o konkursu a vyrovnání, komentář, C.H. Beck, 3. vydání, Praha, 1998;
- Zelenka Jaroslav a kol.: Insolventní zákon s komentářem a důvodovou zprávou, 1. vydání, Linde Praha, 2007;
- Zelenka Jaroslav, Maršíková Jolana: Zákon o konkursu a vyrovnání - komentář, LINDE Praha, 2. vydání, Praha, 2002;
- Schelleová Ilona: Vybrané problémy z teorie konkursního práva, 1. vydání, PrF MU Brno, Brno 1995;
- Schelleová Ilona a kolektiv: Konkurs a vyrovnání, EUROLEX BOHEMIA, 3. vydání, Praha 2005;
- Schelleová Ilona a kolektiv: Civilní proces, 1. vydání, EUROLEX BOHEMIA, Praha, 2006;
- Schelleová Ilona: Insolvenční zákon, 1. vydání, EUROUNION Praha, 2006;
- Schelleová Ilona: Konkursní a vyrovnací řízení, 1. vydání, Iuridica Brunesia, Brno, 1995;
- Schelleová Ilona: Podstata konkursu a vyrovnání, 1. vydání, MU Brno – právnické sešity, č. 45, Brno, 1993;
- Schelleová Ilona: Právní úprava konkursního řízení, historie a současnost, 1. vydání, MU Brno, edice učebnic, Brno, 1995;
- Steiner Vilém: Zákon o konkursu a vyrovnání, komentář, 1. vydání, LINDE Praha, 1995;
- Schelle Karel, Pospíšil Ivo: Současnost a perspektivy úpadkového práva, sborník vědecké konference na Vysoké škole Karla Engliš, 1. vydání, nakladatelství Linie, Brno 2002;
- Winterová Alena a kolektiv: Civilní právo procesní, 4. vydání, LINDE Praha, 2006;
- Winterová Alena a kolektiv: Civilní právo procesní, 2. vydání, LINDE Praha, 2002;
- Zákon o konkursu a vyrovnání, text s předmluvou K. Eliáše, 1. vydání, C.H. Beck, Praha 1994;
- Krčmář Zdeněk: Zákon o konkursu a vyrovnání, poznámkové vydání s judikaturou, 1. vydání, IFEC, Praha, 2000;
- Krčmář Zdeněk: Přehled judikatury ve věcech konkursu a vyrovnání, 1. vydání, Aspi, Praha 2005;
- Kotoučová Jiřina: Zákon o konkursu a vyrovnání po novele v roce 2000, 1. vydání, C.H. Beck, Praha 2001;

Kotoučová Jiřina, Raban Přemysl: Konkurs a vyrovnání po novele v roce 2000, 1. vydání, ORAC, Praha, 1999;

Kotoučová Jiřina: Zákon o konkursu a vyrovnání a související předpisy – komentář, 1. vydání, C.H. Beck, Praha, 2002;

Holešovský Milan: Konkurs a vyrovnání po novele : zákon č.328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání s komentářem změn , 1. vydání, Newsletter, Praha, 2000;

Bořinová Dagmar, Hótová Renáta, Olšar Ladislav, Konkursní řízení v praxi – z pohledu věřitele i úpadce, Grada Publishing, Praha, 2006;